Lei 3,75

301

GLOBUS

FÉLIX-ANTOINE
SAVARD

MENAUD, OMUL PĂDURII

EDITURA UNIVERS

Romancier, poet, dramaturg, Félix-Antoine Savard (n. 1896) este una dintre figurile de primă mărime ale literaturii canadiene de expresie franceză. Activitatea literară o începe prin publicarea romanului Menaud, maître-draveur (1937) și este continuată cu volumele: L'Abatis (1943), La Minuit (1948), Martin et le Pauvre (1959), Le Barachois (1959), La Folle (1960), La Dalle-des-morts (1965).

Alcătuit în spiritul tradiției Mariei Chapdelaine de Louis Hémon, romanul Menaud, omul pădurii este o frescă plină de poezie a vieții canadiene din epoca închegării așezărilor franceze din Canada. Volumul aduce o notă de autentic romantism canadian, cu mărturisite nostalgii de peste ocean, din patria de origine a acestor oameni care nu vor să uite că sînt francezi.

6

FÉLIX-ANTOINE SAVARD

MENAUD, OMUL PĂDURII

1978

FÉLIX-ANTOINE SAVARD

MENAUD, OMUL PĂDURII

Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica: Viorel Popescu. Ilustrația: Casia Csechi

Félix-Antoine Savard
MENAUD MAÎTRE-DRAVEUR
Bibliothèque canadienne-française, Fides Montréal-Paris

GLOBUS

FÉLIX-ANTOINE SAVARD

MENAUD, omul pădurii

Traducere de
Alexandrina Andronescu

EDITURA UNIVERS
București

1978

CAPITOLUL I

„Am venit aici acum trei sute de ani și am rămas...
În jurul nostru au venit străini pe care ne place să-i numim barbari... Au acaparat aproape toată puterea. Au pus mîna pe aproape toți banii..." [1]

LOUIS HÉMON

Cugetînd în sine, Menaud stătea la fereastră.

Și, în timp ce de jur împrejur marea pace de aur a serii se întindea ca o cuvertură pe care o femeie o așază pe un pat, el asculta cuvintele miraculoase :

„Am venit aici acum trei sute de ani și am rămas...

Adusesem cu noi de peste mări rugăciunile și cîntecele noastre : ele sînt mereu aceleași.

Adusesem, în piepturile noastre, aprigă și vitează, inima oamenilor din țara noastră, gata deopotrivă de milă, ca și de rîs, inima cea mai

[1] Louis Hémon, *Maria Chapdelaine*, Editura Minerva, B.P.T., 1968 (trad. și pref. Iulian Vesper).

omenoasă dintre toate inimile omenești : ea nu s-a schimbat. Am întocmit un plan al noului continent, de la Gaspé la Montréal, de la Saint-Jean d'Iberville la Ungava, spunînd : Toate lucrurile pe care le-am adus cu noi, religia noastră, limba noastră, virtuțile, pînă și slăbiciunile noastre sînt de-acum înainte lucruri sfinte, de neatins, și așa vor trebui să rămînă pînă la sfîrșit.

În jurul nostru au venit străini, pe care ne place să-i numim barbari... Au acaparat aproape toată puterea. Au pus mîna pe aproape toți banii ; dar în ținutul Québec..."

Și, ca și cum la aceste cuvinte întunericul s-ar fi întețit pe neașteptate, glasul Mariei începu să șovăie :

„Dar în ținutul Québec..."

Se plecă peste carte și continuă cu voce tare :

„Dar în ținutul Québec nimic nu s-a schimbat."

Deodată, Menaud se îndreptă în scaun, de parcă ceea ce auzise acum ar fi deschis la picioarele lui un întuneric de nepătruns :

„Nimic nu s-a schimbat... nimic nu s-a schimbat !", bombăni el...

Violent, cu lovituri seci, își scutură pipa de călcîi, se aplecă o clipă peste fereastră, privi

spre munții liberi ce mai puteau fi încă distinși în depărtare, apoi, pentru a goni gîndurile întunecate ce-l năpădiseră, vîrî în jăratecul sobei o așchie de cedru cu care aprinse lampa.

Și, în timp ce încerca să-și limpezească gîndurile ce-l năpădiseră pînă în străfundul ființei, spuse fiică-si :

— Zii înainte.

Ea continuă :

„Nimic nu se va schimba, pentru că noi stăm drept mărturie. Din zbuciumul nostru și din cele ce ne-au fost sortite am înțeles limpede această îndatorire : să ne îndîrjim și să ne menținem... Și ne-am păstrat, poate numai ca după mai multe secole lumea să se întoarcă spre noi și să spună : «Acești oameni sînt dintr-un neam ce nu știe să moară»."

Privirea lui Menaud se înflăcărase.

— Destul ! îi spuse fetei.

Fata lăsă din nou să-i cadă cartea pe genunchi.

Un neam ce nu știe să moară !

Iată că acum această vorbă ardea în casa săracă asemeni unui foc de vreascuri în limpezimea primăverii.

Menaud repeta cu ardoare : „Un neam ce nu știe să moară !"

Se oprise aici, la aceste cuvinte din care țîșnea atîta forță, atîta tinerețe, ceva asemănător primăverii miraculoase din Mainsal, cu explozia ei de viață după frig, zăpadă și cele șase luni nesfîrșite de iarnă.

Un neam ce nu știe să moară !

Se așternu o liniște adîncă.

Apoi dădu ușa de perete ; și, în noaptea nemișcată, admiră îndelung satul adormit, lăsîndu-și privirea să zboare pînă în zările îndepărtate, revenind apoi ca o pasăre în cuibul gîndurilor lui.

Bărbatul era frumos la înfățișare. Înalt și puternic, în ciuda celor șaizeci de ani. Viața grea îi înăsprise chipul, brăzdînd pe el șanțuri și riduri, colorîndu-l în același ocru și cenușiu ca al stîncilor, pămînturilor și caselor din Mainsal.

Viața grea îi modelase un suflet înțelept, gustul pentru lucrurile liniștite, temeinice, de care gîndirea lui se desprindea arareori. Se simțea la el acea forță gravă, răbdătoare, pe care ți-o dă munca și natura aspră. Își povestea amintirile pe un ton simplu, cu de-amănuntul, adesea trist.

Dar, cîteodată, sub chipul liniștit se ghicea o pasiune sălbatică pentru libertate ; și asemenea

unui fluviu primăvara, îi clocotea în inimă dragostea pentru țara lui.

Văduv de cîțiva ani, Menaud trăia cu fiica și fiul său.

Nevastă-sa făcuse totul pentru a-l înrădăcina țarinei pe acest brav om al pădurii ; și el, din dragoste pentru ea, desțelenise pămîntul aspru din Mainsal, și totuși, oricînd era gata să evadeze cu privirea spre albastrul munților, de îndată ce vîntul nordic îi revărsa în inimă cuvinte magice și miresme îmbietoare.

Dar de la moartea nevestei, într-o dimineață rece de noiembrie, se treziseră în el toate instinctele de vînător.

Își regăsise aripile, își recăpătase elanurile din tinerețe și, împreună cu fiul lui, Joson, petrecea în munte, al cărui stăpîn era, primăvara, toamna și primele luni ale nesfîrșitelor ierni.

Ori, cum era pe la sfîrșitul lui aprilie, clopotele primăverii începuseră să sune acolo, în turnurile și clopotnițele pădurii fantastice. Glasul marelui rîu începuse să se facă auzit. Anunța vremea plutăritului.

Un inginer al companiei, însoțit de un interpret, venise în ajun la bătrînul om al pădurii pentru a-i cere ajutorul.

Discuțiile fuseseră lungi și aspre, întrerupte de tăceri ostile și de proteste violente împotriva acestui străin care urma să-i poruncească în propria lui țară, lui, domnul și stăpînul turmelor uriașe de bușteni, pe care ani de-a rîndul le mînase cu țapina de fier, în vuietul și zbuciumul apei revoltate.

Dar semnele pe care i le făcuse Joson și Marie, și mai ales imaginea marelui rîu, înfrățirea și chemarea acestui drum pe care se scursese viața lui, toate acestea îl calmaseră.

Sfîrșise prin a se învoi.

Dar în seara aceea, în ajunul plecării, tot ceea ce ținuse în el pînă atunci îi răscolea din nou inima. În flacăra acestei lămpi, ce aprindea scîntei în ochii lui, avea aerul unui fierar modelînd gînduri de fier.

După ce își ușurase sufletul, îi ceruse Mariei să-i citească cîteva rînduri, în speranța că poate cuvintele cărții îl vor liniști.

Dar iată că din lectura asta blestemată ieșiseră cuvinte răscolitoare, și cu ele toate glasurile ținutului, ale muntelui, cîmpurilor și pădurilor se prăvăliseră spre el, zguduindu-i sufletul și casa ca o vijelie de toamnă.

„Au venit străinii! Au acaparat aproape toată puterea..."

Menaud își aminti de vizita din ajun a englezului.

„Un neam ce nu știe să moară..."

Se plimba în lung și-n lat, repeta aceste cuvinte, apoi se oprea brusc, făcea gesturi largi, ca și cum s-ar fi bătut cu sine însuși, cu propria lui slugărnicie.

Marie începu din nou să se ocupe de lucrul ei.

Și nu se mai auzea decît lovitura spatei care bătea țesătura între firele urzelii.

Ritmul o legăna de la stînga la dreapta. Cu amîndouă brațele armonios ridicate, unul după altul, părea că bate măsura unei melodii misterioase, și punea în țesătura acestei stofe cenușii, care avea să-i apere de frigul ce acolo îngheață sufletul oamenilor, toată căldura ființei ei pentru tată-său și pentru Joson.

Și era felul ei de a spune la fiecare lovitură de spată: „Un neam ce nu știe să moară!"

Ceea ce făcea ea acum făcuseră înaintea ei mamă-sa și alte femei, amestecînd între firele de lînă subtile sentimente de forță, de rezistență și chiar rugăciuni.

Și poate că, în suveica ușoară, frumoasa fată vedea trecînd adesea un vis de dragoste...

Spre ora opt, cîinele începu să mîrîie.

Cineva își scutură picioarele pe prag și bătu la ușă. Era Délié, cel care o ceruse de nevastă de sărbători.

Marie deschise ușa și spuse simplu :

— Intră. E-un scaun și pentru tine.

Apoi sîngele îi năvăli în obraz.

De cîtva timp, mai ales la ieșirea din biserică, simțise că ochii lui Délié se opreau asupra ei. Și făptura ei se înfiora, așa cum se înfioară copacii primăvara, sub mîngîierea drăgăstoasă a soarelui.

El luă un scaun ; ea se apucă din nou de lucru.

Dar dialogul tăcut dintre inima ei și gîndul tatălui se rupse ca un fir subțire de lînă.

Menaud nici măcar nu-l salutase pe paznic.

Și totuși ce bărbat frumos acest Délié ! Bine făcut, roșcovan, cu ochii negri, adăpostiți, asemenea unei sălbăticiuni, sub desimea umbroasă a sprîncenelor.

Dar lui Menaud nu-i plăcea deloc acest flăcău.

Îl poreclise Viezurele, de cînd îl prinsese umblînd pe la niște lațuri de vînătoare, iar la căderea nopții i se păruse că-l zărește dînd tîrcoale pe ascuns în jurul hambarelor lui.

Așadar, seara se scurgea în acest fel ; afară, în pragul unei nopți limpezi de primăvară ; înăuntru, în ritmul pieptănului de țesut care păcănea din ce în ce mai des pe scheletul zgomotos al războiului.

Din cînd în cînd, ca să spună și el ceva, Délié arunca o vorbă :

— E periculos drumul din Mainsal...

— Mereu e așa, rosti fata.

— E a doua zi în care vîntul bate dinspre nord-vest ; mîine se va potoli...

Dar, în fiece clipă de liniște, privirea lui Délié se oprea cu dragoste pe chipul și brațele armonioase ale frumoasei țesătoare.

Nu, lui Menaud nu-i plăcea deloc băiatul ! I se trăgea din instinctul lui de om liber și îndrăgostit de pămînt. Pentru el, Délié era unul dintre acei trădători care vînd străinului, pentru bani, munții și drumurile.

Pe un astfel de individ, cînd se va umple paharul... fără îndoială, întreg ținutul îl va renega.

Și cînd te gîndești că fiica lui, sînge din sîngele lui, ar putea ca într-o zi... să-l ia de bărbat...

Asta, nu ! Niciodată !

Ah ! Dacă, din nenorocire, turma asta de lași și de vînduți l-ar amenința pe el... pe cinstea

lui! va pleca în altă parte, în munți; și aici va aprinde un morman de surcele ca o chemare la libertate.

Odată această hotărîre luată, se ridică după ceașca de ceai pe care o bea de obicei către ora nouă, atunci cînd somnul începea să-l toropească.

Începu să soarbă încet, cu ochii mijiți, în timp ce Marie făcea zgomot mișcînd pedalele și spata războiului, pentru a umple golurile de tăcere.

Dar, aproape de ora zece, Menaud se ridică, întoarse ceasul, ieși să privească stelele; noaptea i se păru înflorită asemeni unui cîmp de margarete; apoi se întoarse să scormonească jăratecul, care se înviora deodată ca un lăstar de curmei roșu.

Délié înțelese că e timpul să plece.

O privi îndelung pe Marie, pentru ultima oară, și, spunîndu-i bună seara, ieși.

Îndată, Menaud se duse în camera mare, întunecoasă, de unde îl urmări pe Délié cu privirea pînă ce îl văzu coborînd panta, trecînd prin spatele trunchiurilor albăstrii de mesteacăn, pentru a intra în vălătucii de ceață ce ieșeau din baltă, la Josime, asemeni unor gîște cu aripile larg deschise.

Cîteva minute mai tîrziu, de afară se auzi o voce, din ce în ce mai aproape.

Menaud trase cu urechea și recunoscu deîndată glasul lui Joson.

Într-adevăr, el era cel care, în liniștea din Mainsal, venea cîntînd în gura mare.

Intră în casă.

La vederea acestui flăcău zdravăn, tulpină din tulpina lui, voinic ca un pin tînăr de munte, Menaud se liniștise.

Părăsit de pe acum de puteri, fiul îi va lua locul și va lupta împotriva invaziei străinului.

— Tată, zise Joson, afară e vînt; cerul e senin. La noapte o să înghețe și drumurile vor fi grele. Plutașii au hotărît cu toții să plece în zori. Întîlnirea e la Maltais.

Începu apoi să vorbească despre claca de la Josime și despre ce se mai povestise acolo: dealtfel, erau mereu aceleași istorii, vorbe despre văicărelile neamului împotriva iernii, împotriva încetinelii cu care vine primăvara, despre noile legături de dragoste și căsătoriile ce se anunțaseră pentru la vară.

Reîncepu discuția despre plecarea de a doua zi.

După cum se spunea, plutăritul va fi greu.. foarte greu...

În sfîrşit, după ce stătu în cumpănă cîtva timp, Joson povesti despre zvonurile pe care Délié le răspîndise prin Mainsal : că străinii vor fi în curînd regii şi stăpînii pădurilor rîurilor, munţilor din acest ţinut ; că peste tot va scrie : *Trecerea oprită,* dar că el, Délié, va fi paznic peste tot...

Tînărul înşira toate acestea cu capul plecat şi strîngînd pumnii.

El, Menaud, îşi privea fiul şi încerca tot felul de sentimente : furie, revoltă, dragoste, cînd, deodată, îi reveniră în minte cuvintele ...*Un neam ce nu știe să moară.*

Era ca şi cum ar fi văzut atunci acest neam nu în cărţi, ci trăind aievea în fiinţa ce stătea dinaintea lui ; și acest neam se arăta ca un popor mare, liber în sfîrșit, semeţ în întreaga-i lumină, puternic ca o primăvară cînd soarele coboară deasupra ţinutului şi străpunge cu razele lui gheţurile iernii.

În acest timp, Marie începuse să pregătească îmbrăcămintea pentru călătorie.

Deschisese dulapul cel mare şi, cu mîinile încrucişate, admira cu sfinţenie un vraf de lenjerie.

Un parfum de cedru inundă odaia.

Chipul lui Menaud se întristă în faţa amintirii nevestei, al aceleia pe care el o numea draga lui răposată.

Într-adevăr, erau aici draperiile de pînză cenuşie cu care fusese împodobită camera cea mare, ţesătura solemnă cu care acoperiseră patul funebru : pledul acela lung din lînă, cu desenele lui de crenguţe, stelele şi crucile indigo pe fondul de zăpadă... simboluri naive ale vieţii aspre și ale speranţelor celor de la ţară.

Mîngîindu-le sfioasă, Marie scoase cuverturile cenușii cu margini largi purpurii, apoi stofele grele, învîrstate, pe care maică-sa aşezase, în dungi, culoarea peisajelor şi a anotimpurilor : albastrul munţilor, galbenul grîului copt şi, între ele, pătrate mari albe, asemănătoare cîmpurilor de zăpadă din ţinutul ei.

Cu coatele pe genunchi, cu capetele plecate, cei doi bărbaţi fumau tăcuţi.

Către ora unsprezece, Menaud spuse :

— Marie, spune-ne rugăciunea !

Ea micşoră lumina lămpii.

Atunci începu lunga rugăciune în care se perinda tot cerul : Dumnezeu, Fecioara Maria, îngerii, sfinții cei mari, încet... într-o procesiune de lumină şi dragoste.

Apoi se aşternu o linişte îndelungată. Și fu rîndul morţilor, clipa gîndurilor veșnice, cea-

sul dorinţelor, cînd inima oamenilor se înduioşază ; şi poate... Marie îl regreta pe Délié care plecase prea în grabă de la ea, ca să se afunde în ceţurile ce se ridicau din mlaştina de la Josime, asemeni unor gîşte cu aripile larg deschise.

CAPITOLUL II

Menaud îşi plecă obrazul uscat către fiică-sa şi, cu sacul în spinare, o apucă, împreună cu Joson, pe drumul Înălţimilor.

Frigul de peste noapte îngheţase toate mlaştinile.

Cîmpurile erau acoperite de chiciură.

Trecură pe la Josime. Brutăria era deschisă ; tocmai copseseră pîinea şi aceasta înmiresma zorile cu mirosul ei.

Urcară apoi coasta R'source de unde privirea putea distinge pînă departe contururile palide ale munţilor şi, foarte aproape, cîteva cîmpuri brumate, desfăşurîndu-se la poale.

Ajunşi primii, la ora fixată, aşteptară la Maltezi.

Curînd apărură, încărcaţi ca nişte animale de povară, François Dufour, Gagnon, poreclit Tunetul, din pricina glasului gros, cei doi Platon, Joseph şi Elie, Bourin, Simard la Gueule, cei trei Josime, Lajoie, Boudreault, Gauthierii ; apoi Alexis Tremblay, poreclit Lucon.

Cel mai tînăr dintre ei, de statură mijlocie, Lucon îşi făcuse deja un renume printre cei ce se ocupau cu munca grea a plutăritului.

În rest, mare meşter la momeală, cu sufletul plin de muzică şi cîntece, era primul invitat la toate nunţile care se făceau, de la Cachette-Aubin, la poalele munţilor, şi pînă la marele rîu.

Era prietenul lui Joson.

Menaud îl măsură cu privirea pe Délié care se apropia, îşi săltă repede raniţa în spate, apoi grupul se puse în mişcare.

Bătrînul drum, plin de noroi, printre ierburile veştede, se umplu imediat de rîsete, de glume ştrengăreşti, de refrene de dragoste care se ridicau din cînd în cînd din inimile tinerilor şi se poticneau la prima urmă lăsată de căruţă.

Traversară meterezul de la Colombier presărat cu buşteni, cu ierburi de cîmpie şi ferigi cafenii.

Apoi drumul începu să urce printre lăstarii de curmei roşu, plopii gri-verzui şi arinii ai căror mîţişori vesteau primăvara.

Urcuşul deveni anevoios.

Prin grohotişuri trebuiau să tragă din răsputeri.

Atunci glasurile se stingeau sugrumate de încordarea pieptului şi a frunţii.

Cînd atinseră înălţimile de la Portage, soarele apăruse la orizont.

Menaud se opri.

În faţa lui se desfăşura valea marelui rîu. Acolo, întunericul încă mai stăruia ; din cînd în cînd se ridica un zgomot asemănător mugetului unei turme îngrozite.

Dar, în depărtare, se vedeau munţii înzăpeziţi : Basilique, Eboulée, Erables, Farouches... şi Menaud le rostea încet numele precum îşi numără ţăranii animalele la intrarea în ţarc.

La stînga, tăietorii traversaseră spre Regatul lui Saguenay prin viroaga Vechiului-Pod. Oh ! Grozavă aventură fusese şi aceea !

Dar acum...

Se întoarse spre tovarăşii lui de drum care, unul în spatele celuilalt, mergeau încovoiaţi ca nişte vite de povară, pe acest drum anevoios, în faţa acestui ţinut liber pe care dimineaţa îl dezvăluia înaintea ochilor lor.

— E greu plutăritul, spuse Alexis, care-l ajunsese din urmă. Pe cinstea mea ! Nu-mi voi face neamul de rîs !

Făcură o pauză ca să-şi tragă răsuflarea.

Atunci, tinerii plutaşi îşi îndreptară privirea în jos, spre cîmpurile cafenii ale căror dreptunghiuri păreau că se împotrivesc invaziei pă-

durilor... spre bătrînele case cenuşii unde în serile frumoase dansau cu fetele.

S-ar fi spus că în această dimineaţă luminoasă de primăvară pămîntul se înfrumuseţa şi devenea duios dinadins, cînd, din nu ştiu ce motiv, dealurile începeau să se încălzească şi soarele să danseze pe ogoare.

— Ce frumos e, spuse unul dintre ei...

Străbătea din această cugetare regretul că pentru un cîştig atît de neînsemnat erau siliţi să părăsească locurile care, văzute de sus, păreau minunate.

Şi, fără îndoială, gîndeau la ceea ce-i aştepta : nopţi geroase, riscuri, greutăţi de necrezut... sub privirile străinului...

Dar Menaud, Joson, Alexis nu aveau deloc asemenea regrete : erau altfel plămădiţi ; pămîntul cu muncile şi recoltele, cu asprimile şi mîngîierile lui nu-i domesticise încă.

Pentru ei, viaţa era pădurea în care te simţi peste tot ca acasă, mai bine ca sub acoperişurile sub care te sufoci, era muntele cu sutele lui de adăposturi, cu nenumăratele drumuri, toate însemnate de amintirile trecutului.

Aici se năşteau sufletele tari.

Aici va coborî într-o bună zi libertatea ca un torent de mînie şi va elibera ţinutul de toţi cotropitorii.

Grupul coborîse de-a lungul pantelor adînci.

Şi, din cuptorul de aur al soarelui, peste tot, pe crengi, în vegetaţia pitică a pădurii, în făgaşurile îngheţate în timpul nopţii, cobora un văl uşor de căldură.

Pămîntul devenea din ce în ce mai nămolos.

Acum se transformase în noroi, băltoace mocirloase, întinse ca nişte lacuri.

Trebuia să scormoneşti prin zloată, să îngenunchi, să sari, să-ţi sprijini piciorul pe vegetaţia moartă plină de mîzgă, să ţii echilibrul poverilor...

Astfel înainta acest cortegiu de plutaşi tăcuţi, în decorul mereu acelaşi al pădurii cenuşii, caldă în luminişuri, rece în tufişurile dese, unde mai dăinuiau încă petice de zăpadă murdară.

Şi, în depărtare, se zărea albastrul munţilor care se abureau de căldură din ce în ce mai mult ; şi în tot lungul cortegiului vuia acest rîu turbat, umflat de toate furiile iernii pe sfîrşite.

În toiul zilei se făcu o pauză pentru masă.

Oamenii îşi scoaseră din saci de-ale gurii, îşi sorbiră ceaiul în linişte, apoi traseră cîte o pipă, rezemîndu-se fiecare de povara sa.

Bourin își scoase muzicuța și încercă ba un cîntec, ba altul ; apoi, cu privirea în gol, bătînd ritmul cu piciorul, înfiripă o ritornelă.

Deodată, în mintea fiecăruia se iviră chipuri grațioase, zîmbitoare, împrăștiind miresme de dragoste pe frunțile însemnate de chingi ; Amélie a lui Joson, Elise a marelui Josime și încă multe altele... Marie, frumoasa țesătoare... în fața căreia gîndurile lui Lucon și cele ale lui Délié se întîlniră pe neașteptate...

Menaud se ținea mai la o parte.

Altădată era sărbătoare să pleci în pădure.

Mai ales pe vremea răposatului lui tată ! Un om grozav, căruia nu puteai să-i intri ușor în voie.

Își amintea bine cuvintele lui.

Peste tot, la cele mai neînsemnate lucruri, mereu același cîntec : „Privește ce frumos e ! Păstrează asta pentru tine și pentru cei ce vor veni, dragul meu !"

Într-o zi, în munte, la Basile, la o vînătoare de urși, bătrînul se oprise îndelung.

Atunci făcuse un gest larg, de parcă ar fi vrut să cuprindă într-o îmbrățișare întreg ținutul.

„Toate acestea sînt ale noastre, moștenire", spusese el.

Menaud îl revedea încă trăgînd pe nas parfumurile aspre ale pădurii ca pe o mireasmă a lemnului său, privind munții ca pe un animal domestic pe care îl mîngîi, mîndru de încrucișarea pașilor lui cu cei ai neamului său, pe tot acest minunat pămînt.

Atunci, lacrimi mari îi alunecaseră din ochi ! Repetase : „Toate acestea ne vin de la strămoșii noștri, francezii !"

Menaud suspină adînc.

„Acum, nu mai e la fel !" gîndi el.

Își trecu mîna butucănoasă prin vîlvoiul sprîncenelor și își îndesă pălăria de fetru pe cap.

Povestea aceea blestemată din ajun îi revenea și acum în minte.

„Au venit străinii... Au acaparat aproape toată puterea. Au pus mîna pe aproape toți banii..."

Cartea spunea adevărul.

Atunci, bătrînului om al pădurii îi fu rușine de el însuși.

Făcuse și el ca și ceilalți : plecase grumazul. La început un cîine mîrîind, apoi un cîine supus. Ca și ceilalți... ca și ceilalți !

Privi înspre Joson.

De furie, ar fi vrut să lovească cu picioarele în acest destin de sclav, care îl înjosea

pe el și care, mîine, ar fi umilit opera cea m
mîndră a sîngelui său : pe fiul și pe fiica lu

Délié se apropiase.

Menaud avea o poftă nebună să-i scoată di
cap acestui derbedeu gîndul căsătoriei, și ast
pentru multă vreme. Dar n-o făcu...

— Hei ! băieți, la drum ! strigă el ridicin
du-se.

Oamenii se încolonară din nou și în pietrișu
din Foulon începură să-și dezmorțească picioa
rele.

Drumul străbătut, lung, era un cîmp întin
cu ierburi uscate și mușchi albi.

Ici și colo se zăreau cîțiva pini pipernici
cîteva cioturi înnegrite.

Un miros cald se ridica din acest pămîn
sterp pe care soarele începea să-l rumeneasc
din nou.

Părea că totul se clatină în această cîmpie
suferinței, întărîtată de vîrfurile piscurilor, ga
să lovească în arborii uscați.

Cu gura arsă de sete, cu gîtul înfășurat, c
fruntea înroșită de cureaua arzătoare, cu pi
cioarele zdrelite de bolovani, înjurînd izbitu
rile care le înfundau povara între umeri, oa
menii mergeau fără să se gîndească la ceva

În sfîrșit, spre seară, sosiră la Grande-Ecore.

Cu capetele plecate se repeziră deîndată la coborîș, scuturîndu-și poverile ce nu mai atîrnau atît de greu.

Pentru traversarea rîului, Menaud puse patru oameni la vîsle, iar el luă cîrma.

Barca înaintă în curentul iute al apei și intră în vîltoarea din apropiere de mal, unde valurile se învîrteau ca niște lebede neliniștite.

Corturile fuseseră ridicate cu cincisprezece zile mai înainte de către plutașii „anotimpului rece".

Așa se numesc în ținutul Québec cei care, de la prima topire a zăpezilor, desfundă albiile rîurilor și pregătesc marele plutărit.

Aceasta este cea mai aspră și mai îndrăzneață dintre corvoade.

Oamenii au de luptat cu frigul, cu zăpada și apa.

Din zori și pînă-n noapte trebuie să desprindă trunchiurile prinse în gheață, să alerge pe buștenii mișcători, să se agațe de ramuri, de stîncile de pe maluri, atunci cînd năvălesc apele și vor să ia cu ele totul, asemeni unui animal furios.

Spre seară îi vezi venind uzi leoarcă, dîrdîind în zdrenţele lor înţepenite de frig.

Cele două echipe schimbară cuvinte de prietenie şi se repeziră spre mîncare, sub prelata de pînză.

Se înnoptase.

De jur împrejur, munţii întunecaţi de-acum înconjurau ca un zid explozia de stele luminoase.

Menaud se interesă de cursul apei, de buşteni, de munca oamenilor.

Apoi, ca să-şi mai alunge gîndurile de la greutăţile care aveau să urmeze, plutaşii aprinseră un foc de găteje.

Ai fi zis că flacăra trezea sîngele amorţit al acestui neam.

Deîndată ce Bourin puse muzicuţa la gură şi bătu ritmul cu piciorul, sub ramurile înflorite de scîntei avu loc un dezgheţ, o învălmăşeală de gesturi de eliberare, ca o răsplată a acestor suflete pe care frigul şi oboseala le făcuse inerte.

Imediat ce un dansator obosea, un altul relua ritmul ; chipuri înflăcărate, strigăte arzătoare, priviri pierdute spre un vis misterios, întrevăzut în încolăcirea ramurilor îmbrăţişate, unde

geniile focului desenau cu îngăduinţa fiecăruia figurile pe care ar fi vrut să le revadă.

Toate acestea păreau că urcă din adîncul simţirii.

Totul amintea că strămoşii lor fuseseră, dintr-un hotar în celălalt, chiar în toiul primejdiilor, cei mai veseli dintre oameni, ecourile credincioase ale acestei lumi gălăgioase, amanţii îndrăgostiţi de această natură cu privelişti frumoase, reînnoite fără încetare, căreia cu toţii în cîmpie, pe rîu sau în munţi, înveşmîntate în zăpadă sau în podoabele primăverii, îi cîntaseră un cîntec de dragoste şi un imn de libertate.

Nimeni nu mai vorbea acum de plutărit.

Învăluit cu foc, dansul alerga uşor pe vîrful picioarelor, ca pentru a-şi lua zborul.

Eliberaţi, neobosiţi, fiecare îşi exprima propria lui viaţă. Cu mîinile, cu picioarele, cu ochii, cu strigătele scoase în frenezia ritmurilor, dădeau la iveală ceea ce primiseră de la trecut şi ceea ce învăţaseră ei singuri ; însufleţeau tot acest decor vitreg cu un fel de lirism sălbatic.

O pîclă rece, înceată, se lăsa acum greu asupra lucrurilor şi oamenilor...

Focurile se înteţiră.

Începură să strige cu toţii : „Alexis ! Alexis".

El își scoase vioara pe care și-o cioplise singur dintr-un brăduț de munte.

Își descoperi cîrlionții părului negru, lovi de mai multe ori pămîntul cu piciorul, pentru a-și găsi ritmul.

În jurul lui se făcu liniște.

Atunci îndemnă coardele să vorbească.

Doamne ! Și ce mai cîntec, apoi altul !

Închiși în ei, muți, oamenii completau în gînd această muzică în care se perindau imagini din propria lor viață.

Între timp, adierile reci începuseră să zvîrle ace de gheață în spatele oamenilor.

Și totuși, Lucon trebuia s-o ia de la capăt. De data asta începu să cînte ritornele pe care camarazii lui le acompaniau bătînd din palme, cîntece de călătorie cu melodii aduse de departe, poate de foarte departe, apoi balada lui Malhurée al cărui duh mai chinuie și acum gîtlejul Cascadei Gamelle.

Și, în timp ce de jur împrejur se înfiripau umbrele, iar pe jăratec se stingeau trist florile flăcărilor, în mijlocul liniștii se înfiripa balada :

Malhurée era mai frumoasă,
decît izvorul de aur și chihlimbar
al dimineții !

Îl iubea pe marele vînător din munți,
îl iubea pe José,
pe José al ei !

Într-o seară din ultima toamnă,
el veni să bea îndelung,
din izvorul dulce al dragostei.

Apoi plecă departe,
atît de departe încît
primăvara venea fără José, fără José !

Atunci, zile și nopți în șir
Malhurée plînge !

Și de-a lungul drumului munților
își fixează privirea
ca niște săgeți luminoase.

Vara trece, frunzele îngălbenesc ;
și vai ! durerea întunecată
a amantei înnebunite
stăpînește acolo jos
taina întunecată a pădurii nesfîrșite.

Spre paza munților
unde inima vede pînă departe,
tulburată și îndurerată,

Malhurée se refugiază
lăsînd urmele lacrimilor
și a hohotelor de plîns.

Și de atunci în trecătoarea neagră
fantoma ei se ridică
în nopțile cu lună.

Și povestește trecătorului
că sărmana Malhurée
a murit din dragoste.

În tot timpul acestei serbări, Menaud nu se mișcase deloc. Se așezase deoparte, îndesînd nenumărate pipe, mai puțin atent la dansatori decît la fundalul acestei scene, ce-l alcătuiau, dincolo de ei, cuvintele minunatei cărți : „Adusesem în piepturile noastre, aprigă și vitează, inima oamenilor din țara noastră, gata deopotrivă de milă, ca și la rîs, inima cea mai omenoasă dintre toate inimile omenești : ea nu s-a schimbat".

Apoi, cînd oamenii păreau că se cufundă încet în tenebrele nopții, bătrînul om al pădurii se ridică pe neașteptate, aruncă cîțiva butuci în jar și începu să vorbească, de parcă întreg poporul ar fi fost numai al lui și el ar fi trăit de secole.

Le vorbi despre tîrcoalele gonacilor, transporturile hamalilor, trenuri, despre tot ținutul pe care el îl descoperise, despre tot ce înduraseră — exploratori, coloniști, misionari ; zugrăvea toate acestea prin cuvintele și gesturile lui, ca și cum totul s-ar fi petrecut în vremea lui, de la Mainsal și pînă la munți, la Basile.

Oamenii urmăreau povestirea cu un fel de regret ; fără îndoială, toate aceste lucruri minunate nu se vor mai întoarce niciodată !

Astfel grăi Menaud tîrziu, în noapte, luîndu-și drept martori pădurile, cîmpiile, munții, fluviul cel mare dătător de hrană ; că sufletele strămoșilor erau mari și că pentru ei, pentru fiii lor, au lăsat acest pămînt, pentru ei...

Apoi adăugă :

„Au venit străinii, au acaparat aproape toată puterea. Au pus mîna pe aproape toți banii..."

Glasul i se stinse în gît.

Se pregătea să intre în cortul lui, cînd îl văzu pe Délié apropiindu-se.

Ghicindu-i gîndurile, îi spuse :

— Fiica mea nu-i de vînzare pentru trădători ca tine. Piei din ochii mei !

CAPITOLUL III

A doua zi, cînd Menaud sună deşteptarea, mai era încă întuneric. Îşi dădu seama că Délié o întinsese.

Tremurînd în hainele lor umede, oamenii se apropiară unul după altul de masă, văitîndu-se că pîinea din ziua aceea era amară.

Pe cerul plumburiu, vîntul de nord împingea în fîşii lungi, deasupra munţilor, turma sa de nori grei.

Apoi, deodată, ploaia se abătu brusc ca un cort ce se prăbuşeşte.

Trebuia totuşi să plece spre Noire şi să urce spre locul unde apa izvoarelor sapă în munte.

Drumul printre crengile şi fînul ud era anevoios, şi la fiecare pas îmbiba cu apă hainele plutaşilor.

Menaud o apucă drept pe marginea prăpastiei spre cascada ale cărei vuiete se făceau auzite în răstimpurile de linişte ale vîntului.

Toate acestea vesteau lupta în care se angajează viaţa oamenilor.

De cîte ori nu şi-a riscat el viaţa între sloiurile de gheaţă !

Dar, de cînd Joson îşi propusese să fie la fel de îndrăzneţ ca şi el, cele mai mici strigăte ale apei îl loveau în inimă.

Sub biciuirea ploii, unul în spatele celuilalt, oamenii se bălăceau în spuma apei şi, agăţîndu-se de mărăcini, suiau cu greu crestele munţilor.

Liniştiţi, duceau cu ei greutatea cuvintelor auzite în ajun.

Erau foarte adevărate vorbele rostite atunci de Menaud. În timp ce ei, bieţii plutaşi, se strecurau ziua şi tremurau noaptea, străinii încasau tot cîştigul acestor strădanii !

Puseseră stăpînire pe tot.

Părea că vînt de suferinţă trecea deasupra întregului ţinut, un plînset pe care îl auzi adesea gemînd în străfundul fiinţei omeneşti.

Şi aceste suflete simple şi blînde păreau că întreabă, asemeni unor călători pierduţi într-un ţinut întunecat de nori groşi şi ceaţă.

Stăpîniţi de o mînie surdă, Alexis şi Joson mergeau bătînd cu ţapinele lor de-o parte şi de alta a potecii.

La marginea cascadei, lemnul era nemişcat. Prins aici între pereţii albiei rîului, era încălecat, încovoiat.

Şi apa se năpustea deasupra, cu strigăte de animal sălbatic, căci, îmbătat parcă de toate

izvoarele pe care le vărsau în el munții din împrejurimi și cerul întreg, rîul Noire era nebun.

Menaud privi îndelung toată această învălmășeală.

Apoi, împreună cu oamenii lui, coborî în grota ghețarului.

Împroșcați de stropii de apă, agățați de colțurile peretelui stîncos, întindeau cu toții căngile, se istoveau să prindă cu harponul, înjurau butucii puternici.

Menaud încuraja munca, străpungînd cu privirea, gata să strige păzea.

Spre amiază puse picherii să urce, mai uzi decît pescarii lui Maillard, cînd sub vîntul de toamnă, în mijlocul geamandurilor, se bălăcesc în colcăitul anghilelor.

Apoi trimise pe cineva să spună să dea drumul apei din ecluza lacului Noir.

Se auzi mai întîi un vuiet care le înghițea pe toate celelalte și, deodată, apărură crestele săltărețe ale apei, asemănătoare valurilor echinocțiului care, biciuite de vînt, înghit urlînd fluviile.

Timp de o oră, în prăpastia neagră totul tremură. Și, de la alunecările de teren din valea Erable, ținutul din împrejurimi nu mai auzise ceva asemănător.

Dar nimic nu ceda încă.

Folosind cangea, Menaud indica prin ceață locul vulnerabil al ghețarului.

Nu exista decît o singură soluție : prăjina cea lungă și cartușele de dinamită, pe care le fixase la capătul ei.

Legă și capsa ; dar, pe cînd se pregătea să coboare, Alexis prinse cu putere unealta și coborî în prăpastie.

Ceilalți, în afară de Menaud și Joson, o luaseră la fugă.

După ce masa de gheață și stîncă explodă, Alexis, în picioare, arăta rîzînd lemnele ce se desprindeau și se prăbușeau în Noire.

Și acest spectacol îi ușura sufletul, îngreunat în ajun din pricina cuvintelor înjositoare ale lui Menaud :

„Sîntem niște lași ! Niște lași !“

Dar, nu ! Délié n-ar fi fost în stare de așa ceva.

Și imaginea țesătoarei trecu pe deasupra prăpastiei asemeni unei viziuni a speranței.

Menaud își dădu seama că Lucon era un bărbat adevărat și că, într-o zi, el, împreună cu Joson ar fi putut... pe alte prăpăstii...

Dar nu spuse nimic și se repezi în fruntea oamenilor lui, de-a lungul rîului, ca să împingă

buștenii ce se rostogoleau lovind sfărîmăturile de stîncă.

La ora șapte, pe Noire nu le mai rămînea decît să stivuiască buștenii în prima zi cu soare.

Se întoarseră pe drumul bătrînilor mesteceni, a căror scoarță roșie seamănă cu pielea plutașilor, biciuită de sărăcie.

Oamenii mîncară în liniște ; la căderea nopții, frînți de oboseală, își regăsi fiecare culcușul din crengi de brad.

Dar Alexis nu dormea. Cu ochii deschiși privea rămurișul umbrelor care, pe pînza cortului, păreau frunze de palmier atîrnînd deasupra capetelor acestor nenorociți.

Vîntul se întorsese spre sud și, după limpezimea ce se cernea prin pînza cortului, fără îndoială că împrăștiase ceața.

Era noapte tîrziu și Lucon nu dormea încă.

Totuși, simțea în oase nevoia de odihnă ; ziua lui de țăpinar își merita pe deplin răsplata somnului !

Dar, sub frunte, mintea îi era chinuită fără milă de gînduri ce îi umblau de colo-colo, asemeni cariilor în găurile unor cireși uscați.

Încerca să se închidă în sine ; dar acum gîndul la Marie nu-i dădea pace ; și îl chinuiau tot

felul de temeri, amestecate cu amintiri frumoase, dar și cu regrete.

Într-una din ultimele duminici îl condusese pînă la barieră ; părea că vrea să-l mai rețină...

Atunci ar fi trebuit să-i spună : „Te iubesc".

În primăvara veselă din Mainsal, totul îndemna la dragoste.

Dar chiar și în seara aceea, o părăsise pe Marie fără să-i spună nimic din ceea ce-i șoptea inima.

Și iată că acum, celălalt dădea tîrcoale în jurul frumoasei, ba chiar în jurul lui Menaud, ca să i-o ceară de nevastă... fără îndoială...

Cît suferea, sărmanul ! Treaz, înconjurat de oameni cufundați în alinarea somnului...

Dar cel puțin nu va fi niciodată un laș, chiar dacă l-ar costa viața...

Și după ce va fi săvîrșit o faptă de seamă, așa cum vorbele lui Menaud îi aprinseseră în suflet dorința, poate că Marie...

Spre miezul nopții luna apăru deasupra arborilor și se revărsa ca un fir de argint dintr-un vas.

Atunci somnul începu să-și plimbe încet mîinile printre pletele negre, lungi.

Alexis adormi o clipă.

Dar toate vorbele pe care le auzise în ajun îi reveniră ca în vis. Totul ca niște imagini fru-

moase : acelea ale pădurilor și cîmpiei ierboase ale țării lui, ale apei albe ce coboară în izvoarele curgătoare, ale apei albastre ce se întinde pe lacurile liniștite...

Văzu potecile ce smălțau aceste pămînturi și valurile ce brăzdau toate aceste ape.

Bărbați din neamul lui se duceau și veneau pe toată această întindere.

Atunci îi întrebă :

„Ce sînt astea ?"

Ei îi răspunseră :

„Sînt imagini din țara ta".

Apoi adăugară :

„Dacă iubești libertatea, ascultă !"

„Iubesc libertatea, spuse Alexis, și aș vrea să mor pentru ea."

„Vorbești așa cum au vorbit și părinții tăi !" îi spuseră.

Atunci tînărul auzi pe unii dintre ei cîntînd :

„Hei ! Am mers fără frică ! Hei ! Am vîslit fără încetare ! Nimeni, niciodată, sub soare, nu a făcut o astfel de cucerire. Nimeni, niciodată, nu a dat nume în limba lui atîtor pămînturi și atîtor ape !"

Și se apropiară alții.

„Noi sîntem umilii tăietori de lemne, spuneau ei. Ah ! e greu, e foarte greu, din zori și pînă în seară am muncit cu toporul și cu focul.

„Oh ! cu cîtă suferință au fost răscumpărate cîmpiile țării tale !"

Atunci tînărul puse întrebări și ai lui răspunseră :

„Sînt glasurile trecutului. Și acum, dacă iubești libertatea, ascultă !"

„Iubesc libertatea și aș vrea să mor pentru ea."

După care, auzi, ca un plînset ce se ridica din întreg ținutul, un geamăt prelung ce semăna cu geamătul lui Menaud din ajun.

Și începu să sufere de parcă în el s-ar fi adunat toată neliniștea poporului.

„Și mîine ? Mîine ce va fi ?" întrebă el.

„Viitorul înaintează pe poteci de nepătruns, spuse un strămoș. Și tu acuma știi. Descătușază libertatea."

„Unde se află ea ?" întrebă Alexis.

„În tine însuți. Începi să învingi de îndată ce începi să vrei."

„Sufăr și vreau", strigă Alexis.

„Pe viitor, amintește-ți ! Și mergi. Să fii peste tot în frunte."

Dar, cum zorii zilei erau aproape, gîndul eroic se refugie în inima pădurii virgine, unde își au sălașul aceste vise !

CAPITOLUL IV

Cînd se treziră în zori apele rîului erau umflate. Buştenii începuseră să coboare. Menaud trimise în susul apei cîţiva oameni, ca să supravegheze blocajurile sloiurilor ce ar fi putut să se ivească ; apoi, împreună cu Alexis, Joson şi alţi cîţiva, îşi împinse barca în curentul apei, luă cîrma şi se lăsă să coboare pe firul ei.

O adiere uşoară îi urmărea la pupa, aducînd cu ea toate zgomotele, toate miresmele şi ceaţa ce cobora în vălătuci.

Cu privirea ageră şi neîncrezătoare, bătrînul om al pădurii se bucura de această coborîre, asemeni unui vînător care adulmecă o urmă primejdioasă.

Din cînd în cînd, frîna cu lopata, iar cînd vreo stîncă brăzda curentul de apă şi tăia valul, le striga vîslaşilor : hăis ! cea ! Era mîndru de barca lui cînd sălta şi lua înălţime în mijlocul spumelor şi bolboroselilor apei.

Trăgînd în piept aerul proaspăt, bucurîndu-se de revederea acestei fîşii lungi de pădure de pe malul rîului, se simţea în sfîrşit liber.

Toate acestea alcătuiau adevărata lui viaţă : privelişti tăiate de turbării şi hăţişuri, lacuri

aurite de soare, păşuni de neguri, fîşii mari de lumină şi de umbră, grădini de ierburi, mlaştini cenuşiu-albăstrui ; şi, sub mantia de aparenţă imobilă, o întreagă viaţă amorţită din cauza iernii, care se elibera pe neaşteptate, se dilata la ivirea zorilor şi se avînta într-un zbor, absorbit în grabă de pădurea umedă a dimineţii.

La Cayes, pădurea începu să coboare în pantă şi desimea ei semăna cu cea a ţiparilor cînd emigrează toamna apele nămoloase de la Petite-Martine.

Pentru că aici exista pericolul sloiurilor de gheaţă, Menaud comandă întoarcerea şi împinse barca spre mal.

Îşi aprinse apoi pipa ; şi, ca şi cum ar fi fost singur, îşi lăsă gîndul să zboare pe firul apei.

Altădată, bărbaţii din neamul lui erau cei mai îndrăzneţi vîslaşi din Ţările de Sus. Ah ! vitejii, erau în stare să tragă la rame luni întregi !

Apoi începu să povestească că-şi amintea de un unchi bătrîn al răposatului lui tată, venit în vizită la el.

Parcă îl revedea pe acest moşneag cu mustaţă lungă, care îl urcase călare pe genunchii lui : „Hai la trap, hai la galop !“, şi vorbea la fel de tare ca şi Gagnon Tonnerre.

Timp de cincisprezece zile se plimbaseră pe lacuri, pe rîuri, în ținuturi cum numai în povești există.

Rostea cuvinte ce păreau că vin de departe, de foarte departe, povestea întîmplări cu sălbateci, descria animale stranii cărora le imita strigătul. Unele din ele coborau primăvara cu miile din tundră. Altele, în galop, făceau să tremure cîmpia ca pielea unei tobe.

Povestea despre marile vînători, lungile cărăușii, fantasticele atacuri ; și toate aduceau suflarea acelor ținuturi noi, un nu știu ce sănătos, tînăr, bărbătesc și misterios care îi dăduse lui, lui Menaud, gustul de a o face pe dropia și de a fugi spre Țările de Sus. Dar, împiedicat de-ai lui, trebui să se limiteze la băltoacele bobocilor de rață !

— Nu faci întotdeauna ce vrei în viață, rosti el grav.

După o liniște îndelungată, în timp ce pe firul rîului coborau prăzile bogate ale munților, spuse :

— Pe vremuri eram stăpînii tuturor acestor locuri...

Apoi, privindu-l pe Joson :

— Dacă aș fi mai tînăr...

Și, în grabă, pentru a-și ascunde regretul de a-l fi tras după el pe fiu-său într-o meserie de sclav, adăugă :

— Marie e singură și Délié a coborît în sat. Sînt neliniștit. Dacă ai gîndi ca mine, ne-am întoarce mîine la Mainsal...

Dar, deodată, strigă :

— Rîul e blocat.

Într-adevăr, buștenii nu mai coborau.

Comandă urcarea în susul apei. Cu picioarele în varangă, oamenii începură să forțeze vîslele.

Curînd, trebuiră să urce cu ajutorul frînghiilor ; și în timp ce unii prindeau buștenii cu țapina, alții, de-a lungul malurilor, intrați pînă la brîu în apa înghețată, gîfîiau ca niște vite.

Și cu toții strigau : Hei, rup ! și scuipau cu turbare în valuri.

Hei, rup ! în desișul alunilor.

Hei, rup ! pe cărările apei, acolo unde treceau regretele unei vieți liniștite.

Hei, rup ! o mică bătaie de inimă.

Apoi, uzi leoarcă, urcară din nou în barcă ; și apa șuiera pe etravă, lovea în dreapta și în stînga, asemenea luptătorului ce își adună forțele și apoi, pe neașteptate, sare din nou pentru a da o ultimă lovitură în coaste.

Către ora unsprezece, întreaga echipă lucra la deblocarea sloiurilor de gheață din încleștarea de la gurile Noirei.

Buștenii din Apele-Moarte se prăvăliseră aici ; apoi, împinși de curent, se ridicară în sus, asemeni unor țăruși.

Țăpinarii începură să prindă buștenii cu cângile pentru a deschide un canal în masa compactă ; și cînd un bloc se desprindea și se prăvălea în apă, oamenii alergau în goana mare, sprinteni ca niște veverițe dîndu-se de-a tumba.

Adesea, cîte unul mai zvăpăiat se arunca pe-un buștean, în valuri, se legăna pe el, sau cînta *Privighetoarea sălbatică* pînă aproape de cascadă.

Pericolul odată înlăturat, oamenii țopăiau din nou veseli ; căci sîngele acestui neam era tînăr ; și flăcăii zburdau în mijlocul primejdiilor, cuprinși parcă de tumultul primăverii.

Sub soarele strălucitor ce le înfierbînta mușchii și înviora întreaga natură, în valea zgomotoasă unde defilau vitejiile bărbătești și legendele trecutului, ei trăgeau din greu la vîsle.

Deodată, ghețarul începu să freamăte, să mîrîie, să se zbîrlească.

Monstruosul animal se îndreptă asupra apei, se răsuci și începu să se rostogolească cu viteză,

în timp ce, în spatele lui, se asmuțea toată haita apelor.

Și oamenii alergau de-a lungul rîului, împingeau cu cangea, înjurau, scoteau strigăte de bucurie din bătrînul lor sînge de vînători ai sloiurilor de gheață.

Mai ales Joson, plutaș înfocat, făcea minuni ; își dădea toată osteneala, așa cum făcea toamna cînd pe malul apei Gagouët, acolo unde își depun peștii icrele, gonea păstrăvii spre plasele lui.

Hei, rup ! Hei, rup ! Și în timp ce pe marginile canalului oamenii sprinteni munceau din răsputeri cu mîinile și picioarele, iar soarele lovea cu țimbalul lui de aur ținutul de jur împrejur, pentru a-l trezi la viață, Menaud se bucura în fața spectacolului veselilor învingători ai sloiurilor de gheață.

Pe deasupra tumultului, trecea prin vale amintirea marilor viteji, a marilor puternici, a oamenilor liberi de altădată ; defilare triumfală însoțită de muzica apei războinice, a vîntului din cîmpie și de la munte, sub stindardele aburului cald care vestea primăvara deasupra pămîntului eliberat.

Totul cînta :

„Am venit aici acum trei sute de ani și am rămas...

Am întocmit un plan al noului continent, de la Gaspé la Montréal, de la Saint-Jean d'Iberville la Ungava, spunînd : Toate lucrurile pe care le-am adus cu noi, religia noastră, limba noastră, virtuţile, pînă şi slăbiciunile noastre sînt de-acum înainte lucruri sfinte, de neatins, şi aşa vor trebui să rămînă pînă la sfîrşit... Căci sîntem dintr-un neam ce nu ştie să moară !"

Şi Menaud şi-i imagina pe Joson, pe Alexis, reluînd pasul eroic şi, cu ei, pe mulţi alţii, uniţi în cele din urmă prin statornică legătură de neam.

Această imagine îi mulţumea inima şi răspundea reproşurilor care îi frămîntau sufletul.

Toate laşităţile lui, anii sub jug, toate acestea le va răscumpăra Joson...

Îi propusese să părăsească plutăritul şi să se întoarcă la Mainsal.

Va fi greu, fără îndoială, să părăseşti muntele în clipa în care de-a lungul arborilor cobora lumina ca o miere de aur pe care o soarbe pămîntul ; era greu ca mîine să întorci spatele acestor lucruri frumoase, cărora le cunoştea legea, strigătul, instinctul.

De cincizeci de ani era martorul acestei întineriri a plantelor şi a animalelor şi-şi alina necazurile în inima pădurii aşa cum ai trage un

pui de somn într-o şubă caldă. Această natură părea că-l iubeşte şi ea de mult, din vremea îndepărtată cînd el se străduise să o cunoască.

Aerul curat şi proaspăt al muntelui, apa izvoarelor, lemnul casei lui, învelişul acoperişului, focul din cămin care dansa seara ca să-i încînte ochii, dansa nebuneşte pe butuci, aidoma unei tinereţi, şi a cărui căldură îi mîngîia obrazul, învăluindu-l în aurul razelor lui ; toate acestea i le dădea natura.

Îi mai dădea peştele lacurilor, vînatul crîngurilor ; îi dezvăluia taina ascunzişurilor liniştite, a păşunilor înalte unde pasc renii munţilor ; l-a învăţat meşteşugul aripilor, a clonţurilor, a ghiarelor, a şoaptelor, de la zumzetul libelulei în trestiile smîrcurilor, pînă la plînsetul cald şi profund al elanilor înflăcăraţi în pîlnia albiilor.

Dar în curînd va fi din nou liber !

Îl va învăţa pe Joson ceea ce el însuşi nu făcuse decît la apusul vieţii lui...

Se înalţă un strigăt !

Toţi oamenii şi toate căngile încremeniră nemişcate... asemeni trunchiurile lungi, uscate ale copacilor înaintea frisoanelor îngheţate ale toamnei.

Pe partea din spate a ghețarului, Joson era dus la vale...

Nu putuse să sară la timp.

Menaud se ridică. În fața lui, rîul urla asemeni unei fiare gata să ucidă.

Dar nu putu decît să urmărească cu privirea copilul care se ducea, împotriva căruia totul se îndrepta cu ură, ca atunci cînd lupii înconjoară o căprioară înzăpezită.

Se agăța, se azvîrlea, urca din nou în rostogoliri ucigașe...

Apoi dispăru în gura torentului care înghite totul.

Menaud făcu cîțiva pași înapoi ; și, ca un bou lovit de moarte, se prăvăli cu fața în pămîntul acoperit de mușchiul întunecat și rece.

Alexis nu-și mai asculta decît inima. Se azvîrlise în vîltoarea în marginile căreia căzuse Joson.

Și aici începu să caute, de-a lungul scoarțelor de copaci, ce se învîrteau asemeni ierburilor de mare, începu să lupte cu disperare împotriva vîltorilor de apă, să caute pe orbecăite, cu brațele lui de frate, aparențe vagi de trup uman.

Și, cînd frigul îi strîngea prea mult inima, se ridica din nou la suprafață să respire, apoi, înverșunat, se arunca din nou, printre perdelele de întuneric, în hăul întunecat.

Nu, nimeni altul decît el n-ar fi făcut asta ! Căci era greu ! Foarte greu !

La sfîrșit, frînt de oboseală, prinse cangea ce i se întinsese, urcă tîrîndu-se în genunchi și, cu hainele numai zdrențe, șiroind de apă, se ridică cu ochi înnebuniți, cu buzele albe, cu brațele goale...

Abia putu să îngîne ceva de neînțeles ; apoi se îndreptă spre corturi și se cufundă în giulgiul înghețat al necazului său.

Atunci, asemeni unui om beat, călcînd cu grijă, ca cei ce vin de la lumină spre întuneric, cu pleoapele lăsate, păstrînd pe retină imaginea copilului dispărut, sosi Menaud.

Și oamenii se îndepărtară în fața acestei ruine omenești ce venea lovindu-se de pietrele potecii.

Întrebă :

— E al vostru ?, privi vîltorile apei și spuse : E acolo !

Apoi își luă cangea, prinse o barcă în marginea vîltorii și începu să caute la fund, manevrînd cîrligul de fier cu o infinită tandrețe.

Căuta așa, singur, de două ore, căci nu lăsase pe nimeni să-l ajute, de teamă să nu rănească acolo, pe fundul apei, carnea fiului său.

Din cînd în cînd, dădea drumul unui vaiet surd, căruia îi răspundea zgomotul căngii pe pietrele colțuroase.

Noaptea-gropar începuse deja să-și coboare umbrele.

Pe Menaud îl cuprinse o spaimă de moarte. Privea cerul, rugîndu-se să i se dea măcar cadavrul fiului, ca să-l îngroape acolo, lîngă maică-sa.

În sfîrșit, noaptea își ridică ultimul văl de umbre, spre disperarea lui, cînd simți deodată, urcînd din străfunduri, ceva moale. Trase încet cangea.

Atunci, din întuneric, se ivi Joson cu sărmanul lui cap moale, bălăbănindu-se.

Vîsliră în grabă spre malul rîpos, căci frigul punea stăpînire pe inimile oamenilor.

Plecat peste prada lui, cu fața lipită cu dragoste de obrazul copilului mort, Menaud zăcea la pupa.

Îndată ce simți că barca atinsese malul, luă cadavrul în brațe și, asemeni unui personaj coborît de pe cruce, sui spre cort printre giulgiurile de ceață.

Spre miezul nopții, Menaud ceru să fie lăsat singur.

Durerea lui nu mai putea suporta toate aceste vorbe și toată această mișcare din jur.

Trase pînza cortului și puse stăpînire pe copilul său.

Îngenunchiase lîngă el ; își trecea degetele prin părul rece și ud, acoperea cu sărutări fruntea palidă, îi mîngîia obrazul frumos de ceară, de parcă ar fi modelat o mască a durerii.

Afară era o noapte ca toate nopțile de primăvară, cu șoapte misterioase, întretăiate de chemări și strigăte și, uneori, de imensul cor al broaștelor cîntînd în ochiurile secate de apă.

Astfel, această noapte a morții era asemănătoare tuturor nopților de primăvară.

Cît despre ceilalți plutași, dormeau cu toții, somnul pătrunsese în toate corturile ; și în limpezimea gîndurilor visele se jucau cu spiridușii.

Bietul om !

Singur !

Acum își amintea totul. De la clipele fericite de cînd Joson era mic, Menaud retrăia acum toate etapele vieții fiului său.

Era primul fruct al dragostei lui, bucuria de a regăsi în el, în trupul lui, în inima lui, în înclinațiile lui frumoase imaginea a tot ce iu-

bea mai mult: nevasta lui, apoi cerul, pămîntul şi libertatea ţării sale.

Într-o zi îl dusese în spinare pînă la cabana lui de unde cuprindeai cu ochiul întreg muntele.

Îşi aducea aminte de ceea ce atunci tot ţinutul din împrejurimi îi şoptise.

Era mîndru că nu se lăsase mai prejos decît această natură care trăgea din greu ca să supravieţuiască.

Şi, mai tîrziu, văzîndu-l deasupra celorlalţi, ca un pin falnic, cu podoabele pline de azur şi freamăt, el, Menaud, simţise că-i creşte inima de mîndrie şi îşi făcea planuri de viitor.

Joson şi-ar fi croit drumul lui, destinul...

De cîtva timp ţinutul suferea. Străinii puseseră stăpînire pe rîuri, pe lacuri, pe păduri şi pe munţi. Dar Joson, suflet liber şi mîndru, trebuia să ia cîrma şi într-o zi să lanseze o chemare la libertate.

Şi iată că tot acest vis frumos zăcea acum, aici, în faţa lui, fără speranţă.

Copilul murise brusc, fără să lase măcar consolările pe care le lasă aproape toţi morţii: slujba religioasă, rugăciunile, ultimul cuvînt sfînt pe care îl repeţi seara în familie şi care, mai presus de nenorocire, îţi înalţă privirea ca asupra unui început supranatural.

Şi bietul om îşi reproşa că şi-a tîrît fiul după el, în violenţa lucrurilor, că l-a îndepărtat de sfaturile mamei lui, că l-a întărîtat chiar, trăgîndu-l în mijlocul primejdiilor, în inima acestei naturi arzătoare, nervoase.

Ar fi putut foarte bine să se stabilească acolo jos, ca alţii, care trăiau zgîrîind pămîntul printre stînci, frămîntînd bulgării în ogradă; aceştia mureau în patul lor.

Dar zbuciumul pădurii şi o misterioasă lege a sîngelui îl adusese aici.

De cînd străinii puseseră stăpînire pe pămîntul strămoşilor lui, i se părea că-l vede lîncezînd; şi de aceea se întorcea aici: pentru a-i da speranţe de libertate.

Şi cînd te gîndeşti că tocmai lucrurile cărora le-a dat tot ce a fost mai bun în el, l-au trădat!

În timpul acesta, o lumină tristă şi palidă, cu goluri de întuneric şi creste de argint se revărsa în valuri liniştite peste oceanul de arbori.

Şi, de peste tot, spre luna veselei primăveri, se ridicau pîcle uşoare.

Lucon pornise la drum spre Mainsal, ca să anunţe trista veste. Mergea repede, bietul de

el, și atît de repede, fără să-și dea seama, încît adesea trebuia să se oprească.

Se așeza o clipă. Atunci îi răsunau în urechi lovituri ce semănau cu voci înspăimîntătoare. Apoi își relua drumul ca o săgeată, împărțindu-și din nou gîndul între bătrîna casă cenușie și cortul în care domnea moartea.

Către seară, toată partea Mainsalului văzu un straniu convoi ieșind dintre arbori și coborînd către cîmpurile arate.

Nu semăna deloc cu mulțimea de oameni care, după plutărit, coborau muntele în goană, de parcă ar fi zburat, veseli ca niște rațe ce au dat de apă.

Nu ! Acum coborau încet, liniștiți, se pierdeau sub desișuri, apăreau în amurg, dispăreau din nou ; în timp ce ultimele raze de soare aruncau cele din urmă jerbe de lumină pe iarba mușuroaielor.

Toți își îndreptau privirea spre cel ce de-a lungul mărăcinișurilor și al băltoacelor de apă roșiatecă înainta trist, de parcă i-ar fi fost teamă ; și toate glasurile se stinseră la marginile șanțurilor, unde țăranii din Mainsal aveau obiceiul să pălăvrăgească și să bea din prospețimea serii.

Cortegiul apucase pe drumul cel mare. Urcă pe creasta podului. Cu capul plecat, Menaud

urmărea sicriul, dîndu-și seama, la fiecare pas, că în urma lui uși întunecoase închideau totul pentru veșnicie, neîndrăznind să-și ridice ochii spre ceea ce se întrezărea la cotitură : vechea casă cenușie în care durerea avea să intre pentru a nu mai ieși niciodată...

Alergînd din curți, copiii se cățărau pe garduri ; apoi, speriindu-se pe neașteptate, alergau din nou spre uși, să se ascundă în fața morții, în fustele femeilor.

Acum, toată lumea se alătura cortegiului.

Și toate acestea lăsau în ceața plină de întuneric o dîră de milă, de tandrețe, de cuvinte blînde, ca niște rugăciuni. Căci toți acești vecini se puteau judeca pînă la ultimul gologan pentru o împrejurare, dar în nenorocire plîngeau cu toții ca niște frați născuți în același leagăn.

În fața casei, căruța se opri brusc.

Atunci, un țipăt sparse liniștea Mainsalului.

Sora lui Joson ieși, se întoarse spre tocul ușii și inima începu să-i bată ca un ciocan funebru ce anunță intrarea morții.

CAPITOLUL V

Acum, la Menaud, serile sînt triste.

Ziua... trece. Te iei cu treburile gospodăriei şi-ţi mai uiţi durerea.

Sînt atîtea de făcut în pragul primăverii, cînd soarele străluceşte din plin, trebuiesc strînse atîtea rămăşiţe ale iernii !

Trebuiesc arse frunzele uscate, curăţată iarba din faţa casei. Sînt butuci de spart şi de rînduit cu grijă în stivă, cu scoarţa deasupra şi lemnul dedesubt. Trebuiesc îndreptaţi cu atenţie ţăruşii, în aceleaşi gropi, pentru a evita procesele de împrejmuire. Aici s-a desfăcut o legătură ; dincolo lipseşte un ţăruş.

Se scot din magazie grebla, casmaua, lopata. Pămîntul o cere. Adesea mergi încotro te duc picioarele. Regăseşti vechile drumuri ale toamnei. Iei din nou drumul ce duce la păşune, la ogor, urmat de piuitul puilor de curcă ; vezi de jur împrejur păsările cutreierînd mlaştina sau ţopăind pe muşuroaie.

Şi toate acestea în timp ce soarele face să înflorească pămîntul şi pregăteşte leagănul brazdei.

Apoi, cînd totul este gata pentru ziua cea mare, dis-de-dimineaţă, se ia grăuntele sfinţit şi tatăl, chiar el, preot al ogorului şi al secerişului, îl amestecă pios cu sămînţa.

Atunci se desfăşoară sfînta liturghie a grîului, este momentul solemn în care familia îngenunchiată, în faţa crucii negre de deasupra covatei, reînnoieşte legămîntul străvechi.

Apoi îţi faci cruce şi pleci. Şi mergi ! Şi mergi ! Semeni ; gestul e larg. Îi dai pămîntului flămînd cît grîu îi trebuie. De departe pare că îi dai şi inima. Şi astfel mergi toată ziua, cu vîntul în păr, cu un cîntec pe buze.

Apoi te întorci la asfinţit şi cazi într-un somn adînc, copleşit de visuri cu snopi, cu făgăduieli de pîine.

Dar vai ! Nu era aşa la Menaud, unde, ajuns în prag, omul se simţea din nou copleşit de povara necazului.

Acum nu mai aprindea lampa decît în momentul cînd ieşeau stelele, pentru a-şi ascunde privirilor scaunul pe care Joson îşi fuma pipa, camera lui pe care o închiseseră, şi toate obiectele mărunte pe care el le folosise.

Printre aceste umbre de doliu, Marie păşea în vîrful picioarelor, înăbuşind zgomotele din gospodărie, zgomote ce năpădeau altădată prin

ferestrele deschise și se amestecau cu tălăngile vacilor și cu miile de clopote ale primăverii vesele.

Acum era tare singură, sărmana ! cu prezența acestui om care aproape nu mai vorbea și închidea în el însuși mantia neagră a gîndurilor de moarte.

De la discuția neplăcută din pădure, Délié nu îndrăzni să se mai arate.

Astfel, serile se cufundau cu toții în aceeași tristețe și priveghere.

Așteptau asfințitul într-o liniște pe care o umpleau numai versetele dragostei ei tînguitoare și a durerii lui.

Uneori, Menaud își petrecea serile afară, stînd pe lîngă stupii de albine și fumînd nenumărate pipe. Baron se culca la picioarele lui și rămînea nemișcat pînă cînd vreun liliac îi trecea în zbor prin fața ochilor. Atunci, cu blana zbîrlită, cîinele se ridica, lătra de două, trei ori, apoi își vîra capul între labe pînă la următoarea pasăre.

Uneori mai venea cîte un vecin să stea de veghe, cel mai adesea Eugène. Era înalt, uscat, cu fața de fier și de rugină, asemănătoare uneltelor de primăvară, dar bun ca pămîntul și înțelept tot ca el.

Léda, nevastă-sa, dădea și ea o raită. Ah ! strașnică femeie, țăranca asta grasă, cu tenul ca floarea !

Pe lîngă țesutul stofei și al pînzei pentru cei șase bărbați din casă, ea strîngea fînul, secera, dădea sfaturi femeilor din împrejurimi, iar primăvara își mai găsea vreme să adune zece galoane de rășină din brazii de la poalele muntelui.

Cînd venea, Josime se așeza călare pe scaun, cu brațele încrucișate pe spetează. Apoi își începea veșnicul cîntec : pămîntul. Vorbea pe nas, agale, în limbajul lui de plugar liniștit și harnic.

Trăncănea despre căldură și frig, despre secetă și ploi, reîncepea una după alta vechile povești de odinioară : despre luna înconjurată de nori, despre broaște, despre rîndunica ce zboară la firul ierbii ; despre răpăitul grindinii, despre fumul care se lasă sau se ridică drept ca un spic.

Își făcuse un fel de calendar în imagini în care vîntul Zilelor Sfinte, sărbătoarea celor Șapte Frați, obiceiurile ursului, ale veveriței, ale păianjenului, ale păsării, zăpada, luna roșiatecă, și pînă la tunetele din noiembrie reprezentau pentru el semnele vremii.

Vorbea despre brazdă, căreia îi cunoştea secretele cum îşi cunoştea nevasta, coptul, cositul ierbii, culesul grîului, pentru a reveni mereu la spicul pe care îl strivea duminica între pietrele mîinilor lui bătătorite şi, după ce sufla pleava, cîntărea cu ochii dacă e bine dezvoltat.

Dar, în timp ce sub ochii lui Josime apa mlaştinilor, a şanţurilor lua culoarea aurie a paiului, iar din cîmpurile roşcate se ridica aburul aşa cum fumegă pe spinarea boilor, privirile lui Menaud se îndreptau spre munte, unde poate nu se va mai întoarce niciodată ; şi, nerăbdător, îşi aprindea pipă după pipă, pentru ca imediat să scuture scrumul în mînă ; şi din inima lui se înălţau cuvinte vechi, provocatoare, ce zburau din nou, prin ceaţă, ca nişte scîntei.

Pînă noaptea, tîrziu, Josime vorbea fără încetare despre aceleaşi lucruri.

Se oprea după ce povestise despre fiii lui pe care îi va îndemna să trăiască împreună pe vechiul pămînt, pe locul lui din Frênes, pe fîşia bună de la poalele munţilor, despre care spunea cu un fel de extaz că era grăsimea muntelui adusă de apele primăverii ce îi dădea fîn din belşug.

Apoi pleca cu pasul lui de om liniştit, fără nici o altă grijă decît să citească ceea ce spuneau stelele despre ziua de mîine.

Înainte de a se întoarce, Menaud asculta trist în pragul casei. Cînd vîntul adia dinspre răsărit, urca în valuri un freamăt ce inunda toată noaptea din Mainsal. Era vocea funebră a rîului care îţi ucide copiii pe care îi iubeşti.

Cînd adie vîntul dinspre mlaştină şi vremea se încălzeşte se seamănă cartofii. În grădina de alături vecinul face acelaşi lucru.

Urmărind brazda, pleci spate în spate şi te întorci faţă în faţă.

Apoi faci pauză lîngă gard, fumezi, stai la taclale, spui veşti noi ; asta e legea.

Nevasta lui Pierre pîndea demult ocazia.

Aduse vorba pe departe, apoi începu :

— Se vorbeşte pe seama Mariei...

Cu capul plecat, Menaud începu să lovească cu bocancul în ţăruşul de sprijin.

— Ei ! vorbe, spuse el. Mai ai altceva să-mi spui ? Ştii bine că Menaud nu înghite asemenea prostii.

Femeia îşi făcu din şorţ evantai.

În cuptorul fierbinte al soarelui roiau muştele negre.

— Crezi, nu crezi, continuă, dar Délié s-a lăudat ieri în uşa bisericii că după culesul recoltei se va căsători cu fata ta.

— E adevărat, spuse Pierre, curăţindu-şi ghetele de un ţăruş al gardului.

De data asta, lovitura îl atinse drept în inimă.

— Ticălosul ! spuse Menaud, om trăi și-om vedea.

Luă casmaua, îngropă în grabă sămînța în ultima brazdă, agăță căldarea de coada uneltei și țîșni spre casă, cu fiarele astea în spate, care îi sunau ca un clopot furios.

La început nu vru să dea nimic de bănuit Mariei.

Dar animalele și lucrurile care-i ieșiră în cale gustară din proasta lui dispoziție.

Cu încheieturile genunchilor încordate, cuiele bocancilor mușcau din plin pămîntul. Mergea din șură în staulul vitelor, din magazie în hambar, fără nici o treabă, numai din nevoia de a face să răsune tare tot ceea ce-i cădea în mînă. Dar, oriunde găsea un loc să se așeze se prăbușea, sărmanul ! Și inima i se zbătea la gîndul acestei căsătorii care ar fi distrus ultima speranță a sîngelui său.

În seara aceea o privi ciudat pe Marie, refuză supa, se duse în camera lui Joson, își luă haina și, cu pălăria pe ochi, plecă fără să rostească o vorbă.

Îngrijorată, Marie alergă la fereastră.

Îl văzu strecurîndu-se printre arini, prin spatele caselor, ca s-o apuce pe drumul vacilor ce mergea de-a lungul rîului.

Cîteva minute mai tîrziu, ieși din desiș, urcă dealul de la Miche.

Fără îndoială, se oprise în spatele movilei, căci capul lui apăru pentru o clipă nemișcat, asemănător unui urs care pîndește o stînă.

Mariei îi fu frică ; cel ce amenința astfel era tatăl ei ; acela pe care îl iubea cu toată căldura, mai ales de cînd cu ultima nenorocire.

Și amintirile devotamentului ei urcau drumul vitelor în ritmul hohotelor de plîns, ca un reproș împotriva gestului pe care îl făcea tatăl ei.

Pentru el ținuse ea, Marie, această casă în ordine și curățenie ; pentru el își silise tinerețea la niște obiceiuri de bătrîn ; pentru el își dăduse osteneala să îndulcească lucrurile care puteau să rănească această natură sălbatică și dornică de libertate, pentru a nu tulbura cu nimic calmul și liniștea de care durerea tatălui ei avea nevoie...

Lui nu-i plăcea Délié.

Nu-l putea suferi.

Dar ce putea face ea, sărmana, împotriva acestui flăcău voinic, care o prinsese cu violența unui farmec emanat din priviri, din chipul lui însuflețit, cu forța și chiar cu mersul lui, cu insistența cu care trezise în ea lucruri pe care nu le înțelegea încă ?

Cu voie sau fără voie își dăduse consimțămîntul pentru la toamnă, dar se ferise să-i vorbească tatălui despre acest lucru ; sperase că poate va izbuti să-l împace cu cel căruia i se făgăduise.

Venise deja vremea cînd munca cîmpului se termină. Seara era plină de lungi chemări de cîntece, de mugete de vite, de tropotul cailor ce coborau greoi pantele, zornăind din lanțurile căruțelor.

Menaud dispăruse în vale.

Cîteva clipe mai tîrziu, Marie auzi, pe drumul cel mare, un om ce îngîna o melodie.

Recunoscu vocea, dar nu se arătă.

Délié scruta agale din priviri liniștea casei cenușii.

După ce trecu, Marie îi puse repede un șal pe cap și o apucă în fugă pe scurtătură, la vecini.

La capătul ogorului, Menaud avea o casă prăpădită care îi era dragă ca lumina ochilor. Taică-său o ridicase. Menaud își amintea cît mai învîrtise la tocilă și fulgerul securii celei mari asupra butașilor de pin. Păstrase ca amintire această relicvă, înlocuise dalele pardoselii, acoperise crăpăturile pe care vîntul de iarnă, distrîndu-se, le destupa.

Avea de toate acolo : fier vechi, buloane, burghie, materiale pentru repararea bărcilor, capcane de vînătoare, pînă și bețișoare de frasin, cu care Joson își făcea arcuri pentru săgeți.

Era locul unde se retrăgea Menaud. Se ducea acolo în frumoasele duminici de vară, să-și umple sufletul de înțelepciune și pace.

Începea printr-un somn bun pe așternutul lui de brad, se așeza apoi pe un butuc, la vedere, și aici își deschidea inima albastrului profund al muntelui, cîmpiilor și pădurilor.

La ora trei un vînt de clopote sufla dinspre Frênes. Erau vecerniile și ele cîntau marele Imn închinat Fecioarei Maria și cel închinat grîului, fînețelor strălucitoare și tuturor lucrurilor simple și curate, de la Miscoutin pînă la munte, la Philémon.

Atunci Menaud își făcea rugăciunea, iar la apusul soarelui se întorcea spre casă, cu mintea limpede, liniștită, cu pasul lui vioi de altădată.

Dar în seara aceea nefiind în apele lui, cum s-ar spune, izbi ușa colibei de perete și, pentru că se întunecase, bîjbîi în zadar să găsească un capăt de lumînare, apoi ieși să-și verse năduful înjurînd bursucii.

Afară, se întrebă ce voia să facă cu gîndurile lui de violență, el, un bătrîn jigărit, în această sărbătoare a primăverii.

Și peste tot țîșnea freamătul lucrurilor care nu vor să se oprească din creșterea lor firească, se înălța imnul de bucurie, strigătul de libertate al cîmpiilor, al pădurilor, al munților...

Jos se aprindeau luminile caselor din Mainsal.

Atunci Menaud strînse pumnul. Din vechea lui sete de revoltă țîșnea o ciudă împotriva delăsării alor săi.

Ajunseseră să nu mai priceapă nimic din ceea ce glăsuia vocea morților, să trădeze sfintele legi ale pămîntului, să se lase jecmăniți ca niște învinși, să accepte pe propriul lor pămînt toate muncile înjositoare, să-și vîndă chiar moștenirea, adică să se ridice împotriva dreptului copiilor și a legămîntului cu trecutul.

Da ! Peste puțină vreme se va duce să-l ia de gît pe acest Délié, ca să-l facă să înțeleagă, pe pielea lui de laș și de învins, că fiică-sa nu va fi a lui.

Fiindcă el, Menaud, era dator față de strămoșii lui să păstreze puritatea neamului.

Asta i-o datora și lui Joson, mort în clipa în care era gata să lanseze strigătul de libertate pe toate înălțimile moștenirii.

O datora pămîntului care timp de trei secole își dăduse tot ce avea mai bun în el pentru ca neamul să fie puternic, îndrăzneț, viteaz suveran.

Nu va admite neghina în grîu ! Nu ! Niciodată ! Asta era datoria sîngelui său.

Brazda fusese astfel trasă, drept, dintr-un colț la altul al imensului ținut.

Înainte să se întunece de-a binelea, Menaud își părăsi coliba, merse de-a lungul lizierelor de arbori, mîngîind frunzele umede, care îl lingeau pe față ca niște animale domestice.

Se strecură printre trunchiurile de copaci pînă la meterezul pe care îl pregătise împreună cu Joson, toamna trecută. Luă o legătură de scoarță și o aprinse. Flacăra țîșni pe neașteptate, luminînd brădetul.

Asta îi înveseli din nou privirile.

Umbla de colo-colo în jurul focului, vorbea singur, zvîrlea în foc, printre crengi, tot nădudul din inimă ; și acest spectacol îi potolea cu încetul dorul de răzbunare.

Așa va fi într-o zi peste tot ! Acest semnal aprins se va vedea într-o zi pe toate movilele întinsului ținut !

Acest stindard viu și luminos va țîșni din pămînt pentru unirea neamului !

Va fi semnalul eliberării. Poporul își va zdrobi lanțurile cu care l-au ferecat trădarea și lașitatea !

Toate aceste forțe se vor ridica pentru un viitor de libertate !

Către ora unsprezece, Menaud acoperi focul și, în întunericul de afară, porni agale pe drumul către casă.

Din cînd în cînd se oprea să guste aerul nopții parfumat de rășinile sălbatice, balsamul plopilor și miresmele calde coborîte din jăratec.

Luna se ridica acolo sus, roșie, precum gura unui cuptor.

El, din clanul lupilor de pădure, niciodată nu iubise atît pămîntul, întregul pămînt al țării lui, și mai ales această aspră fîșie de pămînt din Mainsal, defăimat de toți agricultorii din cîmpie ; niciodată nu iubise atît acest sol galben unde își avea strămoșii, acest pămînt liber printre toate pămînturile, cu cîmpurile lui despărțite unele de altele prin gardurile solide de mărăcinișuri și cireși, toate în contrapantă unul față de altul și dornic fiecare să spună în secret cuvîntul său soarelui, ploii, mîndru fiecare de a avea mica sa bucată de ogor cu grîu, de pășune, de grădini, înzestrată fiecare cu mesteceni pentru focul de iarnă, cu arini pentru cuptor sau pentru soba de gătit, aria de treierat secară

de toamnă, de băltoaca sa cu boboci de gîscă, de argintul viu din rîul său, de safirul tufelor de afine, de lăstarii parfumați de zmeură.

De-a lungul acestui întreg domeniu mergea fostul drum cu făgașuri, nici prea bătătorit, nici prea drept, ci suplu ca un lanț de dans, desfășurîndu-și reverențele și ocolișurile la ivirea movilelor și băltoacelor ; iar pe marginea drumului, în scobituri sau pe movile, toate casele zumzăiau vesel.

Menaud nici nu se gîndea să meargă la culcare. Voia să se bucure de ceasul acesta de deplină singurătate, liniște și pace.

Își schimbă drumul apucînd-o spre mlaștina lui Josime, merse prin roua stufărișului nou pînă la mal unde broaștele amuțeau din cînd în cînd ca să-și soarbă laptele de lumină, pentru ca apoi, pe neașteptate, toate în cor să dea drumul unui orăcăit ce se auzea pînă în brazdele îndepărtate.

Toate aceste ritualuri ale semănăturilor, unde în marea noapte de primăvară alternau miresmele, vocile, clarul de lună și de stele, erau frații ceremoniilor sfinte, aminteau proslăvirile, imnurile, făcliile.

Ca și ritualurile bisericii, ele modelaseră sufletul agricultorilor, stabiliseră de-a lungul se-

colelor o legătură perfectă între obiceiurile omului şi viaţa cîmpurilor.

Propovăduiau încrederea în calm, învăţau valoarea muncii şi preţul odihnei, dezvăluiau legi sfinte, imuabile, liniştite, de care te puteai bucura de îndată ce promiteai pămîntului munca şi fidelitatea.

Laolaltă, totul din jur, în cîmpie şi munte, asigurau că un neam credincios dăinuie cît pămîntul însuşi.

Aici era tîlcul cuvintelor : „Aceşti oameni sînt dintr-un neam ce nu ştie să moară..."

Supravieţuiseră pentru că ţăranii ca Josime, sau vînătorii ca el, munciseră din greu, primii pe brazde, ceilalţi la munte, pe întreg ţinutul liber al apelor şi pădurilor.

Ţăranii învăţaseră de la pămînt înţelepciunea domoală şi calmă, dorinţa tenace de a se înstări, răbdarea încolţirii încete a bobului, bucuria exploziilor generoase ale vieţii.

Pe pămîntul roditor, printre snopi, prinseseră şi gustul leagănelor pline de copii.

Vînătorii îşi cuceriseră asupra pădurii însăşi îndrăzneala în mijlocul pericolelor, rezistenţa la mizerie, ingeniozitatea în toate împrejurările.

Îşi făuriseră un suflet asemănător sufletului pădurii, sălbatic, dornic, îndrăgostit de libertate ; îşi făuriseră o dragoste pe măsura marilor întinderi. De pe vremea îndepărtatelor şi fantasticelor expediţii din trecut ale strămoşilor, aveau cu toţii un orgoliu de castă şi un fel de drept al primului născut faţă de statornicul de la şes.

Nimic din toate astea nu ar fi fost posibil fără un instinct de stăpînire născut din viaţa însăşi.

Instinctul acesta împinsese atîţia eroi pînă către hotarele pămînturilor ţării, antrenase pe toţi tăietorii să pună pecetea muncii şi a sîngelui asupra drepturilor descoperirii, împinsese toate voinţele în marşul cuceririi, luase cu el toate energiile pînă în marginile ţinutului.

Să stăpîneşti ! Să te înalţi !

Pentru un neam, orice alt instinct ar fi însemnat moartea.

Duşmani erau fraţii pe care acest instinct nu-i mai călăuzea ; duşmani erau străinii pe care el îi comanda împotriva noastră !

Să stăpîneşti ! Să te înalţi !

Aşa suna cuvîntul de ordine venit din sînge, asta era chemarea ieşită din pămînt, din întreg pămîntul care, în noaptea lungă de primăvară, striga : „Sînt al tău ! Sînt al tău ! prin dreptul morţilor cărora eu le sînt raclă sfîntă,

prin toate însemnele de stăpînire pe care, de trei sute de ani, ai tăi le-au gravat în carnea mea !"

Întunericul era acum diafan ; şi acolo, de-a lungul mestecenilor de munte, zorii zilei începeau să se ivească.

Menaud înconjură mlaştina, bătînd din tălpi, aici, în fînul albastru, dincolo, în trestia verde.

Inima îi era plină de mii de lucruri greu de rostit, de parcă întreaga viaţă a primăverii îşi revărsase în ea vîltorile, elanurile, forţa ascunsă a rodirii.

Se întoarse acasă, se aşeză pe marginea patului şi se întinse cît era de lung.

Ar fi avut chef să doarmă ; dar îşi simţea între mîini capul încins şi spiritul îi vibra ca o lamă în menghină.

Către orele cinci se ridică dintr-o dată, pregăti mîncarea pentru porci, trebălui prin ogradă, apoi se întoarse şi-şi tăie o bucată de friptură.

Învăluit în lumina blîndă a dimineţii, îşi luă apoi ceaiul.

Băgă de seamă că fiică-sa plînsese. Nu spunea nimic şi acest lucru îi strîngea inima.

Şi fără această tăcere, doliul după Joson era destul de greu...

Poate că ar fi mai bine să vorbească, să golească dintr-o dată sacul cu necazuri. Marie va fi în stare să înţeleagă totul.

Dar, pentru că îi era teamă că va fi slab, hotărî să plece a doua oară, pentru a chibzui mai bine ceea ce avea să-i spună.

Zvîrli în traistă un colţuc de pîine, cîteva bucăţi de carne friptă, scoase prăjina pentru păstrăvi, scormoni după viermi şi valea ! fără să spună bună ziua sau la revedere, luă drumul Marelui-Lac.

Ziua era de pe acum caldă şi atmosfera în sărbătoare. După ce furios îşi scăpărase în zadar de două sau de trei ori bătrînul lui amnar, de mînie începu să se mai domolească la vederea cireşilor şi a socului, a căror sevă, reţinută timp îndelungat de iarnă, izbucnea în soare.

Aşadar, pe drumul dragostei, al florilor şi al păsărilor, pe drumul ce înconjoară alene dealurile, Menaud ajunse la marea întindere de apă.

O luă de-a curmezişul spre pini, traversînd nisipurile galbene şi-şi îndreptă barca spre stufărişul din Mitan.

Hei ! Drace ! Cu cîtă putere vîslea ! La fiecare lovitură prora se ridica iar în urma ei

rămînea o dîră ondulată, cu ochiuri verzi şi albastre, asemănătoare cozii unui păun.

„Mai e cineva pe aici“, îşi spuse.

Deasupra stufărişului se vedea mişcîndu-se ceva asemănător cu o cumpănă de fîntînă. Era un pescar.

Menaud se îndreptase spre arinii din Gagouët, unde ar fi putut fi singur, cînd îl recunoscu pe Lucon, care, în picioare, îi făcea semne.

— N-avem noroc ! Păstrăvul s-a dat la fund, spuse tînărul. Hai să fumăm.

Menaud se apropie.

Îi plăcea înfăţişarea lui Alexis şi mai ales curajul lui. Amintirea de la rîul Noire, pescuitul cadavrului lui Joson în şanţul îngheţat nu se uită aşa repede.

El, cel puţin, nu era dintre cei laşi, dintre cei gata să dea, pentru cîţiva gologani, toate bogăţiile moştenite, dintre cei degeneraţi împotriva cărora se ridicau trecutul, cîmpurile, pădurea....

— Nimic nou ? întrebă Lucon... Ce mai face Marie ?

O adiere uşoară de vînt atinse stufărişul uscat şi se auzi un foşnet ca un zbor de libelulă.

Menaud ridică din umeri şi privi cu drag la tînărul care răsucea un smoc de paie, ca să facă şi el ceva.

Urmă o linişte în timpul căreia, sub căldura ce-ţi răscolea sîngele, nişte boi traversară printre arini să adulmece apa ; şi, în timp ce o sorbeau ca pe nişte fire de argint, cu dinţii ieşiţi în afară, mugeau cu toţii spre vacile din Miscoutine.

— Te întorci acolo ? întrebă Menaud.

Acolo însemna la rîu, la stivele de lemne ce se adună la sfîrşitul plutăritului.

— Nu, răspunse tînărul. Nu ! M-aş gîndi tot timpul la Joson. Tare mi-e urît fără el.

— Ce-ai de gînd să faci ? Ai de ales între locurile de aici şi şantier...

— Mă gîndesc să plec în larg — începu să bolborosească Lucon — spre vest, foarte departe... la sălbatici... Se pare că acolo, în Ţările-de-Sus, sînt rîuri mari şi comerţul cu blănuri e dezvoltat. Aici, la dracu ! Asta înseamnă că vom pierde...

Arătă muntele care, ca un feston de email albastru pe marginea unei faianţe, decora întreg ţinutul din împrejurimi.

— Délié, vorbi el în continuare, a plecat alaltăieri cu străinii care vor să aibă totul. Cu

bani, nu le va fi greu. El va fi paznic... dar noi, ceilalţi...

Noi, ceilalţi, asta ar vrea să spună, noi, moştenitorii, vom îndura legea trădătorilor!

Menaud se ridicase drept în picioare şi arătînd cu mîna spre munţi, zise:

— Asta nu, niciodată! Niciodată!

Apoi pătrunse cu privirea ochii întunecaţi ai lui Alexis, pînă în profunzimea sîngelui, unde fremătau toate forţele luptei:

— Vrei? îl întrebă.

— Da, răspunse tînărul.

Atunci Lucon îşi aminti ce auzise, într-o noapte, pe malul marelui rîu.

„Apucă pe drumul strămoşilor tăi şi mergi! Înainte, peste tot!"

Şi în inima lui, scrisoarea păstrată cu dragoste, scrisoarea în care toamna trecută Marie aşternuse pentru el semnele misterioase ale dragostei ei de ţărancă: ornamente în inimioare şi cruci, scrisoarea pe care o credea moartă pentru totdeauna, începu să reînvie.

De îndată porniră amîndoi spre Mainsal, unul către dreptate, celălalt către dragoste.

CAPITOLUL VI

De Sfînta-Ana, afinele sînt coapte. Aceştia sînt strugurii de la noi; sînt copiii focului, ai pămîntului umil şi pietros, sînt ofranda, mierea crestelor sălbatice, surori ale ierburilor, în regatul nesfîrşit al muşchilor de baltă şi al turbăriilor.

Atunci în iulie, flămînzi, ciorchinii frumoşi se satură de soare şi zahăr şi seamănă cu ouăle de mierlă în cuibul de frunze netede.

Peste tot pe unde plugul nu poate pătrunde, în toate locurile îndepărtate şi în savanele fără de sfîrşit se rostogoleşte rodul îmbelşugat şi vesel al afinelor albastre.

Este bogăţia săracului, darul pămîntului nostru, dulceaţa şi fructul lui de dragoste.

Atunci păsările ciugulesc cu toatele din ciorchinii rămaşi după cules, iar de-a lungul zilelor calde urşii îmbuibaţi adorm cu botul între lăstari.

Culegătorii de răşină, care urmăresc valul de aur al sevelor în trunchiurile brazilor, coboară la amiază în dulceaţa ciorchinilor şi se îndoapă făcînd să alunece, în mîinile lor lipicioase, boabele călduţe şi dulci!

Şi copiii mănîncă pe nerăsuflate şi se iau la întrecere ; şi, ţipînd, se satură de fructe şi se murdăresc ca nişte culegători de vie.

Atunci, printre tufele de afine, poţi vedea înflorind fete brune cu pălării largi sub borul cărora, ah ! cochetele, lucesc priviri ademenitoare ca două boabe catifelate ; şi, cîteodată, cu degetele împreunate pe acelaşi ciorchine, frumosul flăcău din vecini şi culegătoarea îşi vorbesc la adăpostul tufelor parfumate...

Dar cînd se apropie vreun nepoftit, mierla şi mierloiul, vai ! repede, repede se depărtează... şi încurcaţi lasă să se vadă... mai mult roşu în obraji decît albastru în cofă...

În dimineaţa aceea, Marie ieşi spre gădinile înălţimilor unde, printre stîncile acoperite de licheni şi clonţurile aspre, se înmulţesc afinele.

Îmbrăcată tot aşa, fata ! Fustă cenuşie, cămaşă din pînză subţire şi pantofi de piele ; dar sprintenă şi foarte viguroasă, aşa cum, altădată, femeile acestui ţinut mergeau la cîmp.

La amiază era cald. Căpiţele de fîn fumegau în soare ca nişte crătiţi ; şi tăuraşii, biciuind din cozile lor droaia de muşte, căutau umbra arinilor.

Ca să se răcorească, culegătoarea se aşeză la marginea pădurii sub umbrela limpede a cîm-

piei ; şi, ca să-şi potolească setea, un izvor îi dădu vesel apă rece.

Pe urmă, la cules ! Şi fructele cădeau şi toc ! toc ! suna fundul vasului. Şi hai ! hai ! fetei îi mergea de minune, şi, cum am spune, înainte !

Dar din cînd în cînd trebuia să se mai şi ridice şi, au ! au ! şalele ! Atunci, din vîrful movilei cu afine, Marie putea să vadă tot Mainsalul şi prelungirile lui, pînă la munţi.

Privea pămîntul cu dragoste, gata ca toţi cei din neamul ei să uite greutăţile iernii lungi, de dragul unei raze de soare sorbită printre fructele verii.

În acest ţinut oamenii nu erau bogaţi ; dar respirau aer curat ; şi vîntul aducea întotdeauna parfum fie din pădure, fie din cîmpii. Trăiau departe de ceilalţi ; dar tot atît de departe de praful marilor drumuri şi mai liberi decît cei de la oraş.

Nu erau bogaţi, nu ! Dar beau lapte cu smîntînă de un deget ; legumele erau dulci ca nişte fructe, carnea animalelor îşi avea gustul venit poate din abundenţa picăturilor de rouă sau poate din apa izvoarelor unde merg cirezile să se adape.

După ce-şi roti privirea în toate părţile, Marie, adîncită în gînduri, se aplecă urmărind di-

recţia lăstarilor ; înşiră ciorchinii ca pe nişte mătănii.

Ah ! în albul castronului de faianţă vor pluti la cină grăunţe de safir şi taică-său... îi va spune poate că e bun ; şi poate... tot aşa, în casa cenuşie, vor reveni timpurile fericite cînd vorbeau, chiar dacă nu aveau nimic deosebit să-şi spună.

Aşa muncea pe brînci culegătoarea, cînd, deodată, auzi în spate un foşnet de frunze şi ramuri. Se întoarse şi, Dumnezeule ! inima i se zbate şi sîngele îi urcă în obraji : Délié era acolo, printre lăstare, lîngă ea !

— Ei, bine ! pleacă, spuse fata. Dacă ne vede cineva, vrei să-mi aud vorbe ?

— E o simplă întîmplare. Mergeam aşa, din întîmplare... cînd te-am văzut.

— Bun pretext ai mai găsit, spuse culegătoarea.

Dar Délié nu înţelese. Stătea acolo violent şi roşu ca o flacără.

După spusele lui, era sătul de tot ce se clevetea pe seama lui.

În curînd va veni la ei acasă pentru a aranja căsătoria...

Cît despre Lucon, unu ! doi ! îl aranjează el repede.

Biata fată îşi acoperise faţa cu şorţul şi îşi ascundea lacrimile. Atunci Délié, făcînd pe blîndul, începu să-i spună cuvinte de dragoste şi să-i vorbească despre planurile lui.

Curînd va deveni stăpîn pe toate acestea...

Arătă muntele ai cărui pereţi albăstrui erau ca o fortăreaţă în spatele cîmpurilor şi pădurilor.

Străinii urmau să închirieze curînd tot acest ţinut. Iar el va fi paznic aici.

Ah ! Ah ! începu să rîdă şi să-şi şi arate colţii de gardian.

— Le şi văd mutrele celor din Mainsal ! spuse.

Şi, arogant, cu bărbia dreaptă, se întoarse spre sat, înjurînd cu gura plină întreg clanul semenilor săi.

Aşadar, toamna, cînd fiecare va reveni pe drumul lui, să-şi redeschidă coliba, el, Délié, va fi acolo să-i spună : Cară-te !

Cînd fiecare va dori să pună capcane în locurile de vînătoare ce se transmiteau din tată-n fiu, va fi acolo să spună : „Afară ! Nu mai e al vostru !"

Atunci, în inima ei, culegătoarea îşi aminti de cuvintele triste pe care le citise într-o seară tatălui ei :

„Au venit străinii ! Au acaparat aproape toată puterea... Au pus mîna pe aproape toţi banii."

Sărmana, nu îndrăznea să vorbească. Dar cu mîinile în vasul cu fructe, ea rostogolea cu pioşenie boabele albastre, de parcă ar fi recitat nişte rugăciuni care s-o apere.

Apoi, îl măsură cu privirea pe acest om care îi vorbea o limbă pe care ea nu o auzise niciodată, nici în casa tatălui ei, nici în altă parte.

Apropiindu-se, el îi spuse :

— Voi fi bine plătit şi vom fi fericiţi...

Marie privi cîmpurile unde oamenii se agitau în jurul căpiţelor de fîn, ca nişte albine în jurul stupilor, tarlalele liniştite de ovăz şi grîu, de un verde închis, păşunile cu stîlpii lor din piatră : monumente simple ridicate în amintirea mîinilor ce se străduiseră, a şalelor ce se frînseră de generaţii şi generaţii ca să cureţe faţa acestui pămînt.

Ea privi în partea dreaptă, înspre meterezul lui Joson, unde fratele mai mare îngrămădise pietrele ce semănau cu nişte ouă în coşul mărăcinilor.

Mai departe, acolo, jos, era zidul înalt, marele domeniu de vînătoare pe care Marie nu-l cunoştea, dar unde, după spusele tatălui ei,

domnea tot ce e mai frumos sub soare : libertatea.

— Atunci e adevărat că străinii vor avea toate astea, întrebă ea, arătîndu-i lui Délié muntele.

— Da, zilele trecute au venit din nou şi au spus-o. Iar eu voi fi paznic.

— Şi pentru noi, ceilalţi, va fi închis ?

— Da...

Atunci Mariei îi fu ruşine să apară cu el, un traficant de moştenire. În adîncul fiinţei ei, un glas voia să strige : „Nu, nu eşti decît un trădător ! Pleacă ! Te urăsc !" Dar îi era teamă.

— Acum, zise ea, trebuie să plec.

Ici şi colo se vedeau femeile care lucraseră la fîn coborînd spre case, şi vacile întorcîndu-se spre staule, pentru muls.

Îşi retrase mîna pe care el i-o prinsese şi, eliberîndu-se de această prezenţă care începea să o tulbure pînă în străfunduri, îi spuse :

— Bună seara.

Şi sprintenă, dispăru pe după buruienile de cîmpie şi o apucă pe lungile pante.

De cînd ridicase pumnul revoltei în stufărişurile din Mitan, Menaud nu mai avea linişte.

Scăpărînd scîntei din pietrele drumului cel mare, împins de furie și de o provizie serioasă de cuvinte potrivite să biciuiască tot clanul lașilor și să-i antreneze pe calea războiului, Menaud se așternuse la drum împreună cu Lucon.

Acesta o luase spre Frênes ; parcurgea platourile, mușuroaiele, hăurile de la coasta Gobeil pînă la Miscoutine.

Pleca la răsăritul soarelui, înrola cîțiva tineri și, ura ! pe drumul cel mare.

Intra în toate casele ; pentru că era cald și oamenii stăteau afară în timpul dintre fumatul pipei și rugăciune, își ținea discursul învinuindu-și auditoriul, folosindu-se de un braț, pe celălalt ținîndu-l întins spre munții pe care îi apăra.

Atunci totul, pînă și daracele și vîrtelnițele femeilor se opreau să-l asculte pe tînăr ; și, după ce pleca el, se strîngeau la bariere și toți își îndreptau privirea într-acolo, spre munți, ca înspre un lucru ce se va duce și nu se știe unde... undeva, departe de Mainsal.

Cîțiva bătrîni agricultori, nefiind în stare să privească dincolo de împrejmuirile lor, spuneau : „Ei, și !“ Ceilalți simțeau foarte bine că o parte din moștenirea comună era amenințată să intre pe mîna străinilor ; dar cînd venea vorba despre măsurile ce trebuiau luate, sfîr-

șeau prin a tăifăsui despre vrute și nevrute, cu degetul pe cenușa pipelor.

Și Lucon se întorcea noaptea, îngîndurat, printre casele negre ; cîinii îl lătrau ca pe un borfaș.

Menaud rezervase pentru el toate așezările din jurul Marelui-Lac, de la poalele munților, Cachette-Aubin, șirul renilor, toate niște văgăuni izolate unele de altele, arate cu plugul în inima pădurii, urmînd linia crestelor sau marginile bălților.

Aici domnește clanul aspru al lupilor de pădure.

Cînd se întorc zilele calde, ei se vor supune pentru o vreme muncii aratului, cositului, secerișului ; dar la sosirea toamnei redevin ceea ce sînt dintotdeauna : vînători neobosiți, braconieri care se strecoară la căderea nopții către limanurile lacurilor, întind plasele în locurile unde peștii depun icrele, apoi stau la pîndă în arini, ca niște păianjeni, pînă la ivirea zorilor.

Menaud îi cunoștea foarte bine pe toți acești cutreierători ai apelor și munților. Știa unde își au ascunzătorile, știa despre loviturile lor, despre escapadele în zăpezile din decembrie sau despre cele de la începutul primăverii.

Toamna, cînd veneau să vîneze cerbi, îi auzea din cabana lui imitînd mugetul căprioarelor, din ascunzişurile lor din scoarţă de copac, pentru a atrage masculii.

Cu ei nu aveai nevoie de introducere ca să intri în subiect.

Lîngă grămada de lemne, cu piciorul pe butuc, în cîmp, în grajd sau în hambar, Menaud vorbea cu glas tainic.

Povestea despre venirea străinilor în munţi nu-i tulbura deloc.

Rînjind nepăsători, toţi dădeau acelaşi răspuns :

— Contractul de închiriere... legea... Bah ! Puţin îmi pasă de toate astea ! Ce-o vrea bunul Dumnezeu...

Şi Menaud se întorcea la căderea nopţii ; şi în drumul umbrelor dese gîndea cu voce tare şi blestema pămîntul galben că nu a crescut decît oameni de nimic... „pădure de sclavi ! striga el, pădure de sclavi !"

Nu mai departe decît la sărbătoarea Sfintei Ana, se vorbi despre străini, despre munţi şi chiar despre Délié :

— Se pare, zice unul, că vom pierde înălţimile. Orice s-ar spune, e revoltător ; totul piere în mîna străinilor.

Alţii repetară :

— Ai dreptate... E revoltător... Totul se duce...

— Ar trebui să încercăm totuşi...

Unul, care se ocupa de politică, strigă :

— Ar trebui să vorbim cu deputatul...

— Şi o să ne pricopsească ! azvîrli o vorbă un răutăcios.

Gluma dispuse pe toată lumea şi mulţimea se împrăştie.

Cît a durat slujba, Menaud n-a ieşit din biserică. După ce s-a prosternat în faţa relicvei sfinte, s-a întors la locul său.

Avea atîtea de cerut, mai ales pentru suflete, pentru cel al nevestei care se rugase odinioară aici, cu capul în mîini, cu gîndul la Dumnezeu, tot timpul liturghiei.

Răposata era pioasă ; trebuia să-i facă semn cu cotul şi să-i spună că era timpul să plece, cînd la uşa bisericii Joson îi striga calului : Io ! Io ! Hai, murgule !

Joson ! Joson !

Menaud revăzu bietul mormînt, aici, printre lumînări ; şi toată durerea în care se zbătuse, asemeni unui animal prins în capcană îi revenea în suflet.

Joson, de care ar fi avut atîta nevoie în strădaniile și necazurile prin care trecuse...

Acum era foarte singur... drept sprijin nu mai avea decît o fată care voia să-i trădeze neamul !

Își îndesase capul în gulerul hainei ca să-și ascundă lacrimile ce-l podideau ; și toate aceste gînduri dureroase erau amestecate cu rugi adresate Sfintei, protectoarea nefericiților.

Ieși, o apucă la dreapta, spre cimitir, îngenunchie cîteva clipe pe mormîntul umed și, ridicîndu-se, după ce se sfătui cu morții, o întîlni pe Marie.

— Te căutam, îi spuse. Dar fata înțelese după ochii lui înroșiți că plînsese.

Din acest loc de unde privirea lui putea să cuprindă tot Mainsalul, de îndată ce văzu cîmpurile, pădurile, lacurile și, acolo, jos, marele frontal albastru al muntelui, Menaud își opri calul arătînd panorama ce se desfășura în fața ochilor și-i spuse Mariei :

— Mi-aș da viața ca să apăr toate astea !

Aceste vorbe aveau aproape solemnitatea unui jurămînt. Era hotărîrea pe care o luase în timpul rugăciunilor, cînd capul i se plecase spre inimă ; era făgăduiala pe care o făcuse morților.

Coborî panta mare în trap, o felicită pe bătrîna Gagnon pentru frumoasa ei recoltă de legume, apoi : „Hai, murgule !"

Întărîtat, calul ajunse din urmă ultimele căruțe, pe cele mai încete, acelea care purtau infirmii și bolnavii.

Cortegiul o luase de-a lungul malurilor lacului.

Atunci, se auzi o voce care cînta cu patos vechiul cîntec de sărbătoare :

Binevoiește, Sfîntă Ana,
Într-o zi atît de frumoasă,
A copiilor tăi, și încuviințează dragostea.

În timp ce două rațe înspăimîntate se îndreptau spre larg, animalele ce adulmecau apa se așternură la drum.

Astfel, cortegiul se scurgea trist, în această blîndă zi de vară ; iar sufletele reculese gustau pacea sfîntă adusă de sărbătoare ; împăcate cu soarta, femeile se plecau asupra copiilor.

Menaud, care recunoscuse vocea celui care cînta, strînse frîurile și, zdrobind arinii și cireșii de pe marginea drumului, depăși cortegiul, îi strigă lui Lucon să aibă grijă de mu-

zică, şi, pac ! pac !, dispăru într-un nor de praf spre moara de la Régane.

„Această invitaţie pentru diseară ! După amintirea celor două morminte de azi-dimineaţă !“

Astfel gîndea Marie în timp ce-şi împletea distrată părul ei negru.

Şi gîndurile i se încurcau în inima ei zbuciumată.

„Să treacă culesul“, îi spusese ea lui Délié. Privea ovăzul fremătînd în vînt, spice uşoare de care îşi legase soarta, şi pentru prima oară în viaţă îi era teamă să le vadă împlinindu-se.

Atunci începu să regrete că încredinţase acest termen legilor de nezdruncinat ale pămîntului.

Din ziua în care îl văzuse pe Délié în grădina de afine, zbîrlit ca un lup, arătîndu-şi colţii împotriva semenilor, îşi dorea să întîrzie această căsătorie pînă după umplerea hambarelor, după căderea zăpezii, după...

În fond, acest Délié era omul pe care îl întîlneşti pretutindeni, fără să ştii de unde vine, era cel ce trece să se încălzească în pădurea cu lună şi dă tîrcoale prin mărăcinişurile cu umbră, în jurul bunului altuia.

Mai mult, o altfel de dragoste se născuse în ea din clipa în care, privind ţinutul din jur,

Délié îndrăznise să-i spună : „Străinii vor stăpîni acest pămînt ; iar eu voi fi paznicul...“

„Voi cîştiga bine, adăugase el, şi vom fi fericiţi...“

Dar cum va fi această fericire dobîndită cu preţul unei trădări ? Ce povară grea va fi ura alor ei şi dispreţul tatălui !

Atunci începu să muncească de zor, mergînd încotro o ducea obişnuinţa, de la bufet la masă, de la masă la foc.

Şi adesea un gest brusc îi trăda bătăile inimii ; îşi încorda trupul de parcă ar fi vrut să se apere împotriva unei prezenţe invizibile ce o asalta.

Căci imaginea acestui flăcău cu ochi tulburători îi revenea mereu în minte ; şi către el se îndreptau toate dorinţele trupului ei, atunci cînd voinţa nu izbutea să le oprească.

În mijlocul tuturor acestor frămîntări ale inimii, parcă dorind să lase la voia întîmplării o hotărîre pe care nu îndrăznea să o ia, ea căuta să-şi afle viitorul în cele mai mici semne prevestitoare.

Şi era cînd gînditoare, cînd veselă ; şi pe faţa ei trecea cînd umbra, cînd lumina, la fel ca pe coline, cînd în cîmpiile soarelui defilează cortegiul norilor de toamnă.

Umbra fremăta deja în mărăcinișuri cînd, deodată, îl auzi pe tată-său salutîndu-i pe cei ce stăteau de veghe :

— Noroc, Josime ! Noroc, Francis !

Cei trei bărbați rămaseră afară, căci seara era caldă. Se chirciseră în iarbă, acolo unde se simte prima răcoare și miresmele răscolite de umezeala asfințitului.

Fețele lor erau grave ; vorbeau puțin, așa cum vorbesc țăranii cînd îi amenință o primejdie.

Privind aceste capete plecate, puteai spune că ascultau niște cuvinte venite din adîncul pămîntului.

Marie ieși să vadă ultimul car cu fîn ce trecea prin întuneric.

Tocmai atunci sosea Lucon.

Arăta bine ; cu fular de mătase la gît, cu vioara sub braț, voios ca la nunți, cînd mîngîia corzile ca să distreze mireasa.

Spuse bună seara celor de față și intră ; apoi, mulțumit că găsise un prilej pentru a exprima ceea ce simțea, se adresă Mariei :

— Ține o amintire de la Joson. El găsise lemnul, eu l-am cioplit...

Și îi întinse un căuș unde sculptase, în miezul unei gîlme, flori, fructe, apoi, fără îndoială, simbolul setei lui : două inimi înlănțuite.

Marie învîrti îndelung darul în mînă și începu să roșească.

— Mulțumesc, zise. Am să beau din ea ! Dar, spune-mi, din ce copac...

Și tînărul răspunse :

— Foarte departe, acolo, sus, în panta înaltă a muntelui, există o pădure de mesteceni bătută de vînturi... Într-o gură de infern, între doi pereți abrupți de stîncă, unde vîntul se năpustește și sub rafalele lui biciuitoare, arborii răsuciți, cu scoarța roșie, seamănă cu niște condamnați la moarte.

E țara unde aerul este proaspăt ca un izvor și apa limpede ca aerul. Aici cresc călinii, iar pe stîncile sălbatice strălucesc rubinii răchitelor. Misterioase grădini ! Refugii de nepătruns ! Unde în tăcerea crestelor cerbul duce fără teamă o viață liniștită...

Aici, trecînd într-o zi printre copacii strîmbi găsise Joson această formă rară.

Iar eu, în ușa cortului, într-o zi de toamnă, în vreme ce un cerb boncăluia de plictiseală către ecourile muntelui, am cioplit această carafă pentru buzele tale.

Și am scăldat-o de douăzeci de ori în zmeurișul parfumat ; de douăzeci de ori am șlefuit-o cu un corn lucios, ca pe fildeș, pentru tine.

Şi în timp ce rostea aceste versete, compuse de el, pe faţa lui Lucon se întipărise o expresie gravă, şi ochii lui păreau pierduţi în amintiri. Dar îndărătul acestor cuvinte fremătau gînduri de dragoste.

Într-o clipă, Marie ascunse darul, căci cei trei bărbaţi intrau pe uşă.

Gesturile lor erau încete, liniștite de odihnă, de misterul şi de stelele nopţii.

— Serile sînt răcoroase, spuse Menaud.

Îşi invită oaspeţii să se aşeze şi spuse muzicantului :

— Lucon, cîntă-mi melodiile care-i plăceau lui Joson.

Tînărul acordă instrumentul, încercă arcuşul, păru că se consultă cîteva clipe cu sine, apoi spuse : un ! doi !, picioarele iuţi începură să danseze după notele melodiei.

Sprijinindu-şi coatele pe genunchi, ţinîndu-şi pipa cu amîndouă mîinile, Menaud privea în gol, revăzînd undeva imaginea iubită ce retrăia în el.

Niciodată lăutarul nu cîntase ca în seara aceea ; niciodată vioara nu grăise atît de bine.

Din cînd în cînd, muzicantul îşi ridica privirea asupra frumoasei, şi arcuşul începea din nou să zboare de pe o coardă pe alta.

Marie asculta această muzică ; şi, în farmecul muzicii, în jurul inimii ei se legau, ca în jurul paharului de dragoste, ghirlande de flori şi fructe.

După ce sfîrşi cîntecul, Lucon îşi ridică părul de pe frunte, apoi îşi îndesă pipa.

— Mulţumesc, îi spuse Menaud. Asta îmi face bine ! Mă reface.

Apoi, din vechiul sac cu necazuri, începu să-şi verse oful contra alor săi :

— Bandă de laşi ! spuse, care în pericolul comun nu se gîndesc decît la bîrlogul lor. N-au decît să ia străinii totul : muntele, cîmpiile, pădurile... Ce le pasă zgîrciţilor ăstora, care tremură doar pentru gologanii lor ?

Trecutul ? Îşi copleşesc morţii cu cuvinte frumoase ca să nu-i audă.

Eroii ? Îşi imaginează că au făcut ca ei cînd i-au lăudat.

Pămîntul ? Sînt mulţumiţi că li se oferă posibilitatea să trăiască pe el ca nişte sclavi...

Apoi îi dădu de exemplu pe Délié şi pe semenii lui, „Josnici traficanţi de moştenire ! Trădători ! Renegaţi !"

Şi, în timp ce blestemele curgeau din pumnii strînşi, Marie îşi amintea scena dintre tufele de afine.

„Şi e adevărat că străinii vor avea totul ?" îl întrebase ea pe Délié arătînd către munte.

Iar el, făcînd semn că da, începuse să rîdă, cu rîsul lui grosolan de misit trădător.

În cameră se făcu linişte.

Sub adevărul crud, toate capetele se plecaseră.

Menaud continuă :

— Să-ţi iubeşti întreg pămîntul, să tremure toţi laolaltă şi fiecare în parte, pe tot cuprinsul ţinutului, să-ţi aperi moştenirea de la primul pînă la ultimul bulgăre de pămînt, asta e legea primită de la strămoşi, aşa trebuie dusă mai departe ! Aşa am înţeles întotdeauna datoria sîngelui.

Apoi, întorcîndu-se către fiică-sa :

— Am aflat de planurile tale, îi spuse ; faci cum vrei. Dar cînd am pierdut-o pe maică-ta, mi-aţi rămas voi, tu şi Joson. Îmi găsisem drumul. Îmi spusesem că Joson mă va urma. Îl învăţasem să iubească pămîntul întreg, cîmpiile, muntele, pădurile, da, să iubească totul şi toată întinderea pînă în adîncul ţinutului.

Prin fereastra deschisă intrau adieri reci şi perdelele se legănau în briza nopţii.

— E ceva ce nu merge bine aici, în ţara asta, urmă Menaud... În tinereţea mea, trăiam

fără griji. Acum te lupţi cu gîndurile deîndată ce rămîi singur, sau cînd nu dormi noaptea...

Există peste tot glasuri care vorbesc... ce se vaită ca nişte suflete chinuite...

Îl obişnuisem pe Joson să asculte această suferinţă. Şi mă consolam cu gîndul că, într-o zi, împreună cu ceilalţi, el ar fi apărat...

Menaud făcu un gest ca pentru a desena o linie pînă dincolo de munţi.

Continuă :

— Căci era un suflet mîndru, un suflet mîndru... Lucon, tu ştii asta !

Uneori îmi reproşez că l-am dus cu mine, acolo, jos... Dar eu aveam planul meu. Voiam să păstreze în străfundul sufletului rana moştenirii ciuntite şi întinate !

Voiam ca fiul meu să simtă durerea ţării lui.

Dar bunul Dumnezeu nu a vrut-o...

Menaud făcu o pauză ; şi liniştea păru lungă, peste măsură de lungă.

Urmă :

— Îmi rămîneai tu, Marie, fiica mea.

Îmi făcusem alte planuri pentru viitorul căminului meu...

Într-o zi vei înţelege că nu te poţi mulţumi să transmiţi copiilor doar sîngele sau numele ; că vrei ca în inima lor să poarte aceleaşi sentimente, iar paşii lor să fie o continuare a

pașilor tăi ; iată dorința pe care o simți cînd îți privești copiii. Născut dintr-un neam ce luptă aici de trei secole, aveam dreptul să sper că pactul încheiat cu pămîntul strămoșilor mei nu va fi distrus în casa mea...

Șovăi o clipă, apoi se ridică :

— Aveam dreptul să cred că fiica lui Menaud nu va trăda, luînd de bărbat un bastard decăzut !

CAPITOLUL VII

E secetă mare.

Sub căldura neîndurătoare a soarelui, pe pămînturile galbene, orzul s-a uscat ; și vîntul de sud suflă fără încetare, și cu răsuflarea lui de jăratec usucă totul ; de zile întregi orizontul varsă același șuvoi de foc.

Movilițele de pămînt din Mainsal, ieri proaspete și verzi, astăzi pline de praf, fumegă în vînt ca dunele deșertului.

Rîurile secate nu sînt decît un lung șirag de pietre.

Totul e palid, plin de țîrîitul lăcustelor în sărbătoare ; aerul e fierbinte și sub arini, cu gîtul întins și balele curgînd, turmele mugesc spre mirajul izvorului rece și limpede ; și, sub mantia arzătoare, întreg ținutul doarme melancolic și sfîrșit.

Neliniștită, Marie privește cum se usucă bobul.

„După culesul recoltei, îi spusese ea lui Délié, ne vom căsători."

După ce își termină treaba, cînd vine vremea odihnei, scrutează drumul cu privire, in-

tră și iese ; iar cînd Baron latră vreun trecător, trage repede perdelele.

Dar niciodată nu e el...

Nu a mai venit de mult. Știe bine că Menaud îi păzește cu străşnicie logodnica.

Numai cumetrele din vecini vin, între mese, să-i vorbească Mariei despre tîrcoalele pretendentului.

Atunci pălăvrăgioaicele bîrfesc. Auzi tot soiul de vorbe, întretăiate de expresii ce țin de obicei de flecărelile cătunului.

De-ar fi să le dai crezare, Délié făcea pe țanțoșul printre tineri.

Și anunțase la Dubleu că la timpul potrivit, nici Menaud, nici Dumnezeu, nici dracu, nu-l vor împiedica s-o ia de nevastă pe Marie.

Se va duce într-una din aceste seri frumoase și o va cere de nevastă ; și vai de cel ce-l va lua în răspăr !

Toate aceste zvonuri anunțau un lucru teribil, care se apropia de ținutul secetos ca o furtună de foc.

Și iată de ce, cînd vine seara, Marie stă ca pe ghimpi. La cel mai mic zgomot din drum își închipuie că furiosul va apărea printre trunchii de mesteceni ca să-i amintească ziua scadenței.

Și, în adîncul sufletului, nu o liniștește decît prezența tatălui care îi apără pragul.

Între ea și el există legături pe care acum le-a înțeles.

De cînd cu ziua în care bătrînul s-a ridicat să-și revendice dreptul, a început să simtă că sîngele își are trecutul lui ; că poți avea în piept propria-ți inimă și în cap propria-ți minte, dar că există ceva ce vine de mai departe decît propria-ți ființă.

Astfel gîndește ea de-a lungul veghelor neliniștite, în timp ce, așezată aproape de lampă, își țese frumosul covor de lînă.

Trage firul în sus și în jos ; și urzeala dispare ca pămîntul brun sub andreaua de aur a primăverii țesătoare.

Astfel trec serile de așteptare.

În timp ce muștele dansează în vîntul secetei, firele de lînă se întind ; și culorile pe care frumoasa le-a pregătit din scoarță de arini, de ferigă și de ienupăr se îmbină vesel.

Și covorul crește, perie deasă ; și, cîteodată, țesătoarea mîngîie cu dragoste motivele covorului : cîmpurile, în depărtare, întinderea înnegurată de păduri, apoi diadema muntelui...

„Scara muntelui verde“ spusese Lucon, muntele unde vînătorii cioplesc în miezul gîlmelor fructe și inimi înlănțuite.

„Le-am cioplit pentru buzele tale..."

Așa sunau cuvintele lui...

„Pentru pașii tăi țes covorul", răspunse ea în șoaptă, trăgînd firele de lînă.

Așa se desfășoară dialogul mut ; și adesea se prelungește pînă în noaptea neagră, pînă în noaptea cu prevestiri rele, fără stele și rouă.

August se scurgea la fel, în praf, cînd, într-o seară, Marie îl văzu pe Délié cotind-o scurt la dreapta drumului și oprindu-se în fața casei.

Din doi pași fu în deschizătura ușii, drept și uscat, asemeni unui creditor neînduplecat în pragul scadenței.

Sărmana, alergase repede spre camera ei ! Și implora cu privirea disperată imaginile sfinte ce se învîrteau în jur.

Menaud își reluase figura neînduplecată ; și toți mușchii i se încordaseră ca în seara cînd, luîndu-și haina și trăgîndu-și pălăria pe ochi, suise spre coliba lui din munți.

Îl invită totuși pe Délié să se așeze.

Apoi, străpungîndu-l cu o privire rece și aspră, îl lăsă să se zbată puțin în liniște.

Menaud știa în ce ape se scaldă fiică-sa.

Îndrăgostitul se agita în scaunul lui, muncindu-se să se smulgă apăsărilor acestei priviri.

În sfîrșit, întrebă :

— Pot s-o văd pe Marie ?

Ea ieși din ascunzătoare.

Dar nu mai era acum culegătoarea speriată care, în tufele de afine, trebuise să-și înghită strigătul sîngelui.

Nu ! Se ținea dreaptă și puternică, cu chipul împietrit, înaintea bărbatului ale cărui priviri se agățaseră de ea.

Se întoarse spre Menaud :

— Hotărîsem, Marie și cu mine, spuse el, să anunțăm nunta după cules... Atunci am profitat de ocazie ca să...

Bătrînul se ridică și, arătîndu-i ușa, spuse :

— Fata lui Menaud nu-i pentru tine. Cunoști drumul. Mergi de-ți caută norocul în altă parte...

Tînărul o întrebă pe Marie din priviri ; și cînd înțelese că era inutil să mai insiste, palid, tremurînd de mînie, ridică pumnul spre Menaud și zise :

— Pe mîine ! Veți vedea dacă-i bine să te pui cu Carcajou !

Apoi trînti ușa și o șterse.

Marie începu să plîngă. Pentru ea, noaptea neagră se umplu deodată de ură și amenințări.

Menaud ieşi să vadă pe ce drum o apucase derbedeul ; dar nu auzi decît vîntul uscat ce răvăşea iarba înţepenită, acelaşi vînt, mereu înfierbîntat şi plin de miresme de foc.

Intră.

— Du-te şi te odihneşte, îi spuse cu blîndeţe fiică-si, eu nu mă culc.

Apoi îşi aprinse pipa, luă o gură de ceai şi se instală, de pază, în prag.

Era prima lui veghe de mai mult timp.

Casa lui, neclintită pe temeliile ei, pe care le puseseră morţii cei mari, „cei mai omenoşi dintre oameni, strămoşii lui..." îi rămînea credincioasă.

Adesea, la trecerea vîntului prin ferestrele deschise şi prin uşa dată de perete zgomote din interior se auzeau ; murmure, şoapte, suspine...

Atunci, mintea lui umplea de forme stranii şi voci misterioase liniştea vechii case cenuşii şi toată întinderea nopţii.

Şi amintirea răposatei, care se şubrezise muncind, aceea a lui Joson, luat de ape acolo, jos, împreună cu toate promisiunile ce îi dădeau mîndria şi energia lui, amintirea întregii obîrşii a strămoşilor agricultori sau călători, toate acestea retrăiau, îi dădeau un fel de emoţie vie în străfundul sufletului întunecat, o tulburare misterioasă în rădăcina fiinţei.

Dar adesea îl străbătea o nelinişte vagă, moştenită şi ea din spaimele ce îi copleşiseră sîngele de-a lungul secolelor...

Şi vorbele cărţii reveneau ca o ameninţare :

„Au venit străinii. A acaparat aproape toată puterea... Au pus mîna pe aproape toţi banii."

Şi uneori i se părea că-l revede în umbră pe Délié, întunecat, dînd tîrcoale casei lui pe căi de răzbunare.

Începu să învîrte boabele mătăniilor cînd, ridicînd capul, văzu că deasupra lui noaptea avea culoarea roşcată.

Sări la colţul casei.

O roşeaţă se ridica de la Cachette-Aubin.

— Arde ! murmură el.

Se îndreptă spre drum.

Se oprea la porţile caselor, dădea alarmă, căuta să strîngă oamenii.

Înnebunit, curînd tot Mainsalul era în picioare ; în timp ce în răsăritul roşu fugeau gălbăşoarele purpurii.

Drumul era înţesat de femei, bătrîni, copii, vaiete se ridicau de la poalele muntelui, din Caribous, plîngeau cu toţii şi se rugau la Dumnezeu, printre lucrurile aruncate în căruţe claie peste grămadă.

Bărbații, în frunte cu Menaud, se repeziră spre partea de unde coborau, alarmate, familiile.

Se zvonea că focul izbucnise pe neașteptate, către ora unsprezece, în mărăcinișul pustiu ; apoi cuprinsese buturugile bătrîne, lemnele tăiate, fînul uscat, întinzîndu-se pe două sau trei mile în spatele caselor.

Deîndată, oamenii au putut să vadă la dreapta drumului o imensă parte a zidului roșu la picioarele căruia, cu nasul în pămînt, ultimii fugari își goneau turmele speriate.

La răsăritul soarelui, vîntul se mai potolise. Cei mai curajoși, în frunte cu Lucon, profitară de liniște ca să îndepărteze cioturile de lemn deasupra cărora se roteau roiuri roșii de scîntei.

Pînă la amiază munca a fost un infern. Cu ochii umflați, cu gîtlejurile uscate, oamenii se zbăteau între două valuri de fum.

Atunci, din pricina înăbușelii, se zvîrleau la pămînt, apoi începeau din nou să trudească din greu în mijlocul scînteilor.

După ce înghițise cîteva case și sute de fîșii de pădure, incendiul se oprise la apărătorile de copaci verzi pe care oamenii îi doborîseră în acest scop, în timp ce, cu ochii spre cer, toate femeile se rugau în fața imaginilor sfinte atîrnate ici și colo ca niște bariere protectoare.

Spre seară, vîntul bătu spre nord și urcă spre înălțimi. Începu să plouă.

Casele din Mainsal erau salvate.

Această noapte de nenorocire era totuși frumoasă.

Oamenii alergau din toate părțile să vadă marea imagine roșie, uimitoare, a muntelui.

Și copiii băteau din palme în fața imaginilor fantastice apărute din întunericul profund ; albine aprinse, figuri din flăcări dansînd cu spiritele vîntului.

Acum, că biciul focului se depărtase, femeile priveau încîntate cum se cocea muntele :

„Ce afine frumoase vom avea, spuneau ele. Ah ! ce afine frumoase !“

Și tot restul acestei nopți, bărbații stătură de pază pe lîngă foc, să nu se întindă.

Menaud se așezase la rădăcina unui copac și nimeni nu l-ar mai fi zărit.

Mort de oboseală, era gata să adoarmă, cînd, deodată, cîinele începu să latre în fața unei umbre negre ce se apropia.

— Cine ești ? întrebă Menaud.

— Délié, răspunse omul.

Și Menaud crezu că venise pentru a-și lua revanșa.

Își îndreptă trupul pe bătrînele-i picioare și fu gata să se apere :

— Ce tot cauți pe-aici ? îl întrebă.

— Eram, așa, în trecere... cînd am recunoscut scheunatul lui Baron. Atunci, pentru că aveam un mic tîrg de încheiat cu dumneata...

Bărbatul șovăia cu prudență asupra cuvintelor lui.

— Dă-i-nainte ! zise Menaud.

Délié își reluă predica despre prietenia pe care o nutrea pentru Marie...

Și toate acestea erau îngăimate, exprimate cu lăudăroșenie și flecăreală de femeie.

Menaud se așeză din nou între bătrînele rădăcini ale copacului. Și, în vîntul roșietic, celălalt vorbea.

Atunci, încet, își dădu pe față intențiile.

Începu cu muntele și lacurile, pe care străinii le vor închiria în curînd.

Întregul pămînt pe care strămoșii lui îl cuceriseră, totul trecea în momentul acela prin fața ochilor lui Menaud, chiar și locurile de-acolo, din depărtare, unde nu ajunsese niciodată, unde nu va ajunge niciodată, dar asupra cărora își făcuse o idee emoționantă, caldă, o imagine în care imensul ținut își avea surîsurile lui, vocile, cîntecele de dragoste și chemă-

rile de suferință, totul ca o ființă alcătuită din carne și oase.

Revăzu mai ales locurile lui : munții, apele lui și, sub pacea imensă a frunzelor liniștite, coliba unde îl aștepta ca o soție... libertatea.

Cîinele stătea gata să sară, cu botul întredeschis, colții scoși, împotriva acestui trădător care, cu bucurie în suflet, îndrăznea să vorbească astfel.

Menaud nu trebuia decît să-l asmută.

Pe neașteptate, cu nerușinarea sufletului care se vinde, pretendentul propuse tîrgul : Menaud dacă ar consimți să-i dea fata, va primi în schimb de la el, Délié, permisiunea de a vîna în voie, ca pe vremuri...

Menaud se ridică în picioare cît era de lung :

— Pleacă, strigă, de nu îl asmut pe Baron asupra ta...

Bărbatul o șterse într-un nor de fum.

Așezîndu-se, Menaud suferea pentru tot ceea ce îl lega de aceste locuri ale muntelui, adînci și sfinte ca însuși altarul țării lui.

Toate acestea vor fi pîngărite !

Cu ajutorul lui Dumnezeu își salvase casa. Iar acum se întreba ce rămășițe din moștenire vor lăsa trădătorii urmașilor lui.

Ce chin îndura aici !

Inima i se zbătea între neputința și izolarea lui.

Adesea, din străfundul inimii, se ridica o chemare.

Atunci, prin imaginația lui tumultuoasă treceau mulțimi și mulțimi și, împreună cu ele, se ridica pentru apărarea țării.

Înfometat de răzbunare, cu gura arsă, cu pumnii strînși cu înfrigurare, Délié se așezase la pîndă în ziua masacrului.

Își căuta omul, se oprea, asculta ; apoi în liniște, strecurîndu-se din umbră în umbră, se lipea de ziduri, gata să lovească.

Fără îndoială, Lucon urmărise focul pînă la marginea marelui rîu. Trebuia să fie pe undeva, pe-aproape.

Se și iveau zorile.

Lumina, maree înceată și palidă, începu să se reverse la poalele pădurii.

Astfel trecea timpul rivalului pe care ar fi vrut să-l țină aici, sub greutatea pumnilor lui, cînd, deodată, auzi... Ceva ce venea din desișul pădurii : un freamăt de frunze, un trosnet de crengi, amestecat cu frînturi de cîntece.

Era Lucon care se ducea să se alăture celorlalți, acolo, jos, și inima și buzele îi murmurau un cîntec ca o viespe în corola unei eglantine.

Cînd, deodată, la cîțiva pași, îl zări pe Délié :

— Degetele mele au să-ți oprească cîntecul în gît.

Celălalt se dădu la o parte și-i spuse :

— De unde vii ? Dacă vrei să te zdrobesc, n-ai decît să-mi stai în drum.

— Asta-i acum ! i-o întoarse Délié. Te învăț eu pe tine, aiuritule, să mai furi cuibul altora...

Atunci se dădu înapoi, ca să-și ia avînt :

— Înghite-mă, urlă el...

Apoi, cu pumnii întinși, se aruncă cu toată greutatea asupra dușmanului...

Lucon se feri ; și, cu putere, îl lovește pe agresor drept în frunte.

— Na, pentru trădători, îi strigă. Fugi acum și vinde muntele străinilor !

Ah ! ce turbare a stîrnit lovitura !

Din nou. Délié își reia elanul, dar iarăși îi scăpă adversarul și, blestemînd, se pierde, cu ghiarele murdare de pămînt și mutra-i mocirloasă, prin desișul merișorilor tîrîtori.

— Fugi, fugi, porc împuțit ! Vino să te aranjez !

Și Lucon nu mai putu de bucurie.

Gîfîind, cu capul între umeri, palid, cu șuvițele părului vibrînd ca un cuib de năpîrcă, dansează în mijlocul araliilor și ferigilor

Pentru ea, pentru Marie, iubita lui, țopăie el așa, cu pumnii încleștați, cu încheietura genunchilor sprintenă, la fel cum odinioară Alexis cel Iute, în picioarele goale, eîntînd, zdrobea huma și șomoioagele de paie pentru a căptuși cuptorul.

Dumnezeule ! iată-i acum unul lîngă altul, semănînd cu doi căpriori ce se înconvoaie sub furtuna de toamnă.

Atunci totul geme sub acoperiș ; și vîrîte în cuiburile lor, rîndunelele stau mute și îngrijorate.

Astfel, totul se înspăimîntă, de jur împrejurul marii lupte.

Liniștiți, cei doi luptători, încleștați unul de celălalt, cu răsuflarea șuierătoare ; și sub pielea lor înroșită se rostogolesc mușchii, asemenea trunchiurilor de pini între pietrele Gamellei negre.

Stăteau așa de mult, și carnea lui Délié începea să tremure și balele îi curgeau pe pieptul păros, și Lucon se opintea să-i răsucească șalele, cînd lașul se smulse din strînsoare, luă o piatră... și, lovit drept în frunte, vai ! vai ! Alexis căzu între ienuperii țepoși.

Tra la la ! Tra la la !

În timp ce întreg Mainsalul se veselește din nou, tinerele fete vin să vegheze focul.

Pline de veselie, fetele merg prin pășune, prin fînul cosit.

Vesele, prin pădure, fetele merg ici de-a lungul socului roșu, colo prin alisierii negri.

E zori de zi.

Acolo jos pe muntele Philémon, focul se potolește.

Și pe muzica rîului ce curge asemănător unor pufuleți sub secera treierătorilor, bărbații se aud strigînd : ura !

Cu Marie în frunte, fetele se îndreaptă spre ei. Bucuroasă, duce tatălui ei un coș plin cu mîncare.

Dar lui Alexis i-a pus deoparte o cană din vinul ei de cireșe, care te îndeamnă la vorbă.

Tra la la ! Tra la la !

Astfel trec la repezeală fetele, drăgălașele ; și, ca într-un dans, cortegiul face figuri printre mărăcinișurile și buruienile cîmpiei.

Și peste tot, în otava pășunilor, țîrîie imensul cor al greierilor.

Dar, în timp ce Délié o ia la sănătoasa, iată că la marginea pădurii prin care treceau fetele, se aude un geamăt.

Marie se oprește.

Și geamătul se aude încă o dată.

Deodată inima îi îngheță. Se repede, vede ravagiile luptei și o formă neagră care geme printre ienuperii țepoși.

— Dumnezeule ! spuse ea. El e ! El e ! Dragul meu ! Dragul meu !

Atunci, cu mîinile tremurînde, mîngîie sărmanul lui cap ; cu șorțul îi șterge sîngele și fruntea plină de sudoare.

— Repede ! Mergeți după oameni, spune suratelor ei.

Și în timp ce fetele aleargă prin mărăcinișuri după ajutor, varsă puțin vin negru din carafa cioplită în lemn, apoi, ca și Malhurée, cînd adesea își cheamă vînătorul pierdut în toiul nopții negre :

— Alexis ! Alexis ! strigă ea, peste ochii închiși. Dar nefericitul se vaită și delirează.

Astfel trecură zile și nopți, în timpul cărora sărmanul om se simțea slăbit.

Toate femeile din vecinătate îi aduceau leacurile lor. Însă cînd mîna Mariei trecea prin părul rănitului, atunci ochii lui Alexis străluceau.

Dar într-o bună dimineață se ridică ; și în prima seară cînd reveni acasă, rămase mai mult timp cu Menaud. Și prin fereastra deschisă vîntului nou, în care se scurgea chemarea întinderii proaspete și albastre, Marie putu să înțeleagă că cei doi bărbați vorbeau despre libertate.

CAPITOLUL VIII

A venit toamna.

Într-o noapte, stelele au fost reci şi limpezi.

Deîndată, de-a lungul rîurilor şi pîrloagelor se deschise măreaţa sărbătoare prin spectacolul ferigilor de aur şi a brumelor de argint.

În urma carelor încărcate cu snopi, pe cărările pietroase, coboară serile timpurii.

Apoi, dintr-o dată, întinderile se întunecă.

Parcă ar urma regula aspră a unei mînăstiri liniştite.

Singur, pe marginea smîrcurilor, bîtlanul, paznic al luminişurilor cu povara-i de linişte şi brumă, veghează !

Cu recolta pusă la adăpost, acum Menaud îşi petrece o parte din timp în coliba lui.

Urcă aici imediat ce se crapă de ziuă.

Coboară cînd ochiul abia mai străbate întunericul.

Aici e mai bine ca acasă, se simte mai în largul lui.

Adesea bombăne vîntul de Nord, cel care adună norii şi face frunza să cadă.

Sau îşi petrece timpul privind mereu aceleaşi lucruri, absorbit de o schimbare, bucurîndu-se de singurătate.

Admiră muntele, diademă preţioasă a orizontului între cîmpia ce se schimbă şi cerul ce se rostogoleşte, imagine a eternului, albastrul imobil ce separă dublul cîmp al efemerului.

În această dimineaţă i se pare că tot trecutul e aici, în această depresiune mişcătoare de purpură şi aur.

Decorul emoţionează !

În toate defileele muntelui un crainic invizibil a sunat din corn.

Atunci, de peste tot, voinicii au alergat.

Repetă cu toţii ce a spus cartea, într-o seară din ultima primăvară :

„Am venit aici acum trei sute de ani şi am rămas...

Adusesem cu noi de peste mări rugăciunile şi cîntecele noastre : ele sînt mereu aceleaşi.

Adusesem, în piepturile noastre, aprigă şi vitează, inima oamenilor din ţara noastră, gata deopotrivă de milă, ca şi de rîs, cea mai omenoasă inimă dintre toate inimile omeneşti ; ea nu s-a schimbat. Am întocmit un plan al noului continent, de la Gaspé la Montréal, de la Saint-Jean d'Iberville la Ungava, spunînd :

Toate lucrurile pe care le-am adus cu noi, religia noastră, limba noastră, virtuțile, pînă si slăbiciunile noastre sînt de-acum înainte lucruri sfinte, de neatins, și așa vor trebui să rămînă pînă la sfîrșit."

Astfel trece alaiul eroic în această zi de toamnă împestrițată cu sîngeriul aurului și al fierului.

Din fiecare bulgăre de pămînt, din fiecare cărare se aud voci ; și în valul de energie Menaud are impresia că aude aceste voci strigînd.

Astfel, în această dimineață, sufletul lui este ca o cuvă de furnal, cînd furnalistul dă drumul fierului roșu.

Planuri tumultuoase fierb aici.

Se duce, se întoarce, face înconjurul colibei, căutînd să dea drumul dorințelor ce se zbat în el.

Negăsind alt răspuns, Menaud își reia lucrul din ajun.

Liniștit, urmînd ritualul moștenit de la strămoși, leagă corzi pentru rachete. Astfel, cu gesturi de meseriaș reprezentînd dorința de a cuceri și pasiunea liberului spațiu, își domolește cu încetul mintea frămîntată.

Înnoadă, încrucișează.

Sărbătorește, fredonînd, această împletitură de nervi și de forță cu care strămoșii lui au bătut zăpezile căzute din cer vreme de trei sute de ani, acest semn al victoriei lor asupra cîmpiei aspre, asupra iernilor nesfîrșite !

Astfel trecea această zi de toamnă.

Acolo, jos, Josime punea la adăpost ultimii snopi.

Mereu aplecat asupra lucrului, Menaud gîndea : anul trecut Joson încovoiase, lustruise aceste trunchiuri subțiri de frasin.

Dar acum se sfîrșiseră pentru totdeauna plimbările libere pe care le făceau ei doi, Joson înainte iar el în urmă.

Coliba lui, de-acolo, de la poalele Bazilicii !

Acolo, pe vremea asta, înainte de vînătoare, își făcea cura de liniște și reculegere și lăsa frîu liber celor mai profunde gînduri.

De-acum înainte îi va fi interzisă această cabană, interzis și muntele, prin lege, legea ținutului Quebec, care permite străinului să spună fiului pămîntului : „Pleacă !"

Își întrerupse dintr-o dată gesturile de împletit.

Evocarea atîtor lucruri îl scosese din fire.

Privind spre munte, în fața căruia, pînă la marele rîu, acolo, jos, străluceau culorile toamnei, începu să jure că nu i se vor refuza aceste pămînturi, și, chiar de-ar trebui să-și lase oasele aici, va veni să-i gonească pe nepoftiți.

Ai lui își plecaseră grumazul.

Protestele lor nu trecuseră dincolo de zidurile caselor.

Dar el, Menaud, suferise destul sub jug, auzise destul reproșurile sîngelui, așa încît niciodată, nu, niciodată, nu va consimți să se lase despuiat de moștenire.

Lucon îl va ajuta să-și facă datoria.

Atunci începu să se bucure de hotărîrea pe care o luase. Și sufletul lui începu să alerge pe toate cărările pădurii, ca o haită pe urmele marelui vînat.

În seara aceea, Marie nu pricepu nimic din gesturile tatălui ei.

Se ducea, venea, își răsucea vîrfurile mustății, își aprindea pipa, și-o stingea și imediat o aprindea din nou, iar în răstimpuri fredona ca un băiețandru.

Josime veni să stea la taifas.

Își reluă subiectul din ajun : recolta, muncile de toamnă.

Din politețe, Menaud răspundea da, nu, la ceea ce îi întrerupea astfel gîndurile, la aceste vorbe tot atît de lente ca și carele încărcate cu snopi.

Dar de îndată ce Josime trecu pragul ușii, mintea lui Menaud deveni ca un torent de aprilie.

Deschise vechiul cufăr, începu să scotocească prin el făcînd să sune cu mîna toate fiarele, ca niște lanțuri pe care le scuturi.

Ceru Mariei pachetele cu fire de aramă, momeala pentru vulpi, se înconjură de aceste nimicuri ca un copil cu jucăriile lui.

Apoi ieși din casă.

În fața lui, luna defila prin puzderia de stele.

În depărtare, în văi, se vedeau acele drumuri limpezi care seamănă cu niște trecători misterioase spre ținuturi fără de sfîrșit.

Menaud privi îndelung muntele și inima tînjea în el.

Astfel treceau zilele.

Pe necuprinsul cerului se rostogolește acum marea întunecată a norilor de octombrie.

Sub ploile reci, drumurile nu se mai zvîntă.

În pășunile roșcate, vitele neliniștite, adulmecă spre cele patru zări, sau mugesc spre staulele calde și spre mireasma fînețelor.

Cu ușile magaziei bine închise, Menaud și Lucon s-au apucat să trebăluiască printre uneltele de vînătoare, ciocănind, cîrpind, tăifăsuind

între două pipe, în timp ce Baron, cu ochii la sănii, latră imaginea unui cortegiu fără sfîrșit.

Cît despre Marie, ca de obicei, pe lîngă sobă, se îndeletnicește cu pregătirea mesei, dar e tristă și neatentă.

Din cînd în cînd, dă la o parte perdelele ca să vadă ce meșteresc bărbații, sau, prin deschizătura ușii, trage cu urechea la frînturile de vorbe.

Căci e neliniștită.

A ghicit tot ce se punea la cale.

Contractul care va interzice tuturor muntele din Mainsal va trebui să fie citit la slujba marii liturghii, într-una din duminicile viitoare.

Așa se zvonea.

Dar tatăl ei jurase pe cei morți că așa ceva nu se va întîmpla.

În timp ce Délié își făcea legile lui, Menaud susținuse că avea drepturi ce veneau de la tatăl lui și din trecutul îndepărtat. Aceste drepturi nu vor putea fi distruse niciodată nici de legi, nici de hîrtii.

Apoi, după ce îl făcu nătărău pe acest laș, îl invitase să vină acolo, sus, să se măsoare cu el.

Lucon era de partea lui Menaud și chiar se spunea că i-ar fi promis lui Délié că de și-ar

fi arătat mutra acolo, în munți, vor avea niște socoteli de încheiat.

Întîmplarea făcuse înconjurul parohiei și Dumnezeu știe ce-au mai trăncănit cumetrele pe tema asta.

Veniseră toate la Marie să discute despre vorbele aruncate de Délié, despre amenințările lui...

Chiar și Joseph-Vorbărețul se ostenise într-una din zile să treacă pe la ei. Cu ochelarii pe nas, cu ochii scoși din orbite, înșiră toate cuvintele avocățești, explicînd cu degetul mare în căușul mîinii cum sînt legile, procedurile, închisoarea...

De-atunci, Marie nu mai trăia decît în temeri și neliniști.

Cu tot felul de atenții ar fi vrut să-și oprească tatăl acasă. Schimbase perdelele, vopsise masa și bufetul, înrămase două poze frumoase pe care le pusese aici, în fața scaunului bătrînului vînător pe care muntele îl fermecase.

Dar el nu intra decît ca să mănînce, își agăța pălăria în cui și-și vîra nasul în farfurie.

Seara se preumbla dintr-o cameră într-alta, ca un suflet chinuit, și, cînd vorbea, erau erupții de violență, cuvinte de foc ce loveau clanul lașilor. Apoi, cu pleoapele grele coborîte peste ochi, bătrînul se retrăgea în sine.

Uneori se scula noaptea, își petrecea ore întregi bombănind, ca și cum ar fi făcut un legămînt cu morții... cu strămoșii lui... cu Joson, al cărui nume îi revenea adesea în minte...

Din camera ei, Marie putea să-l vadă pe bărbatul înalt, negru, plimbîndu-se prin umbra întunecată a ferestrelor, sau, la gura sobei, adîncindu-se în sine, față în față cu trosnetul focului.

Lucon venea din cînd în cînd. Despre apropiata lui plecare nu pomenea nimic. Dar citise în ochii tînărului întregul secret al urzelilor cu Menaud.

Într-o seară niște vecini veniră să-l convingă pe Menaud să nu plece.

Îi arătaseră că nu te poți împotrivi legilor.

Unul dintre ei primise vizita unui unchi din Saguenay. Oamenii din Cyriac luptaseră îndelung împotriva inginerilor și a companiilor. La sfîrșit, apa barajului începu să urce și iar să urce și, pentru că totul se scufunda — pășuni, case — de teamă să nu fie înecați ca niște șobolani surprinși de cascadele de apă, fuseseră nevoiți să cedeze acestei maree criminale.

La această povestire Lucon se ridicase, răsturnînd scaunul.

Niciodată nu fusese atît de frumos ca în seara aceea. Niciodată Marie nu-l iubise atît de mult, din adîncul inimii.

Vorbise de parcă ar fi fost taică-său.

Palid, cu răsuflarea grea, ca cei ce aleargă în vîntul puternic, apărase o mulțime de lucruri pe care ea nu le cunoștea ; dar, un glas secret, din străfundurile ființei îi răspundea : „Da ! Da !“

Trecuse în revistă totul, încă de la început ; și această vorbă aspră și puternică bîntuise de-a lungul a două ore întregi, în fumul pipelor, ca vîntul de nord cînd împrăștie norii și descoperă adevărata față a pămîntului.

Doamne ! Cît de mult îl iubise pe Lucon în seara aceea !

Mai mult decît în acea zi, cînd îi dăduse cana cu ghirlande de călini, cu inimi îmbrățișate...

Cît era de mîndră de mîndria lui ! Cît se deosebeau vorbele lui de vorbele lui Délié !

„Atunci străinii vor avea totul ?“ îl întrebase ea acolo, sus, printre tufele de afine...

Și trădătorul îndrăznise să spună da în fața marilor întinderi de pămînt ale strămoșilor.

Dar iată, acum, toată această dragoste se schimba în chinuri.

Această generozitate a inimii, ce o atrăgea din ce în ce mai mult, îl va duce mîine pe acest Lucon liber şi mîndru departe de ea.

La primul semnal va pleca cu Menaud.

Délié va pleca şi el... Şi ce se va întîmpla oare în munţi între aceşti oameni neînduplecaţi ?

Atunci undeva, în albul întins, sălbatic peste poate, unde inima îţi devine crîncenă şi crudă, ea îşi închipuia întîlnirea... ură încrîncenată... înjurături... şi poate totul se va sfîrşi cu vreo cîţiva nenorociţi gemînd, răniţi, ca acela pe care îl găsise ea, după incendiu, întins între ienuperii amari.

Şi prevestirile lui Joseph-Vorbăreţul îi împînzeau gîndurile. Revedea semnele fatale ce le făcuse în podul palmei. Auzea şuierul cuvintelor ca un zbor negru ce dă tîrcoale în creierul oamenilor, înainte de nenorocire.

În această seară trebui să-l strige pe taică-său, prin întuneric, să vină la masă.

Între două linguri de supă, Menaud spuse că a doua zi se va duce la Malbaie, şi în drum va trage la un vechi prieten, părintele Isaïe Gaudreault.

Îşi tocă o mînă bună de tabac, îşi îndopă băşica de porc şi se aşeză la lumina lămpii să stabilească preţurile pe care intenţiona să le

ceară : un porc vîndut la Desbien din Comporté, cinci coarde de mesteacăn date diverşilor clienţi din Accul...

Dădu hîrtia Mariei ca să adune.

După aceea, fata strînse o grămadă de pături pe care le ţesuse pentru alde Ferron.

Deschise uşa să vadă cum e vremea. O rafală de vînt intră în casă ca o mătase.

— Uite, ninge ! zise ea închizînd uşa.

Scoase apoi halatul din stofă cenuşie, centura, mănuşile în carouri cu roşu şi negru, cremona...

— Se strică vremea, spuse.

Apoi se duse în camera ei, copleşită de această rafală de frig ce o izbise în faţă ca o primă prevestire a necazurilor ce vor urma.

A doua zi, Menaud se trezi în zori.

Nu se luminase bine. Abia puteai să distingi de jur împrejur.

Ningea.

Menaud scoase calul din grajd, îl înhămă ; apoi, înfofolindu-se bine, dădu bineţe fiică-si şi, „Hai, murgule !“, calul ţîşni sub strînsoarea frîului.

Cîteva minute, ciucurele unei dunete sări ca un clopoţel roşu în zăpada albă ; apoi traversînd ninsoarea deasă, şareta dispăru.

Toată ziua, în capul Mariei se învîrtiră tot felul de gînduri.

Veneau din stînga și din dreapta, se învîrteau, imitînd zborul fulgilor de zăpadă.

Afară, satul era liniștit și în aparență resemnat.

Din cînd în cînd treceau copii, aducînd de la pășune tăurașii cu blana cenușie.

Biata fată măsura drumul cu privirea.

De îndată ce o umbră se ivea pe uliță, încerca s-o recunoască prin urzeala ninsorii dense.

Dar niciodată nu era el...

Și seara cădea repede.

Vîntul începea să sufle tare. Așezată pe mormanele de stîncă și pe crengi, în marginea pădurii, zăpada se ridica asemeni unor păsări mari înspăimîntate.

Marie privea de mult furtuna, în întinderile pierdute unde vijelia se amuza să chinuie cîteva biete case, cînd, deodată, inima începu să-i bată.

Venea Lucon. De data asta el era.

Nu-și mai asculta decît inima ; ieși.

— Te aștept diseară, îi strigă.

Apoi închise din nou ușa.

Și-acum urlă, furtuna ! Era bine în casa cenușie.

Totul cînta : focul, apa, prăjeala.

Începu să gospodărească, să deretice, să spele. Scoase din cufăr cea mai frumoasă pînză și șalul croșetat.

Îi reveneau în minte cîntece uitate de demult. Îi treceau prin cap idei nebune, ca ale tinerilor ce se întorc de la nuntă în ritm de ripompetă.

Își puse pantofii cei mai eleganți, șorțul brodat de duminică.

Apoi, din cînd în cînd, cocheta în fața oglinzii...

Toate aceste pregătiri odată terminate, fu nevoită să-și potolească puțin din această bucurie de fată veselă.

În fiecare clipă frumoasa se lovea cu privirile de amintirile mamei ei, așezate cu pioșenie peste tot.

Atunci rămase nemișcată, în timp ce furtuna scutura bătrîna casă și pulberea de zăpadă îngheța geamurile...

Asta nu-mi place !... gîndi ea, nu-mi place !

Cineva bătu la ușă.

Era el.

— Am venit numai să iau jar... spuse. Tatăl tău nu-i aici...

— Te-am chemat, începu ea.

Se bîlbîia, negăsind ce să spună... în vreme ce totul, chiar și Lucon, părea că se ridică împotriva ei în casa tristă, în care niște voci ca cele din biserică îndemnau la liniște și iertare.

Vîntul tare lovea, urla ; și noaptea era cumplită.

Atunci ea începu să vorbească despre taică-său... bătrîn acum... plecase acolo, în munți... să înfrunte un om capabil de orice...

Plătise destul tribut pentru ceea ce numeau ei „moștenire". Joson mort ca un biet cîine... în apa înghețată... neîmpărtășit... E groaznic...

Și iată, acum taică-său...

Cu capul între mîinile încrucișate pe speteaza scaunului începu să plîngă în hohote.

Lucon nu îndrăznea să o privească.

Cu coatele pe genunchi, cu capul plecat, se așezase într-un colț.

Totul i se perinda acum prin față : pădurea fără sfîrșit... pe înălțimi marile platouri tainice... lacurile singuratice închise ca niște gînduri liniștite în mijlocul pasiunii munților...

Toate acestea păreau că trăiesc, că palpită, ca însăși inima lui. Totul, chiar și mizeriile, chiar și zăpada, totul implora :

„N-ai să ne părăsești !"

Totul se agăța de el și murmura :

„De trei secole... de cînd avem încredere în sîngele tău !"

— Pămîntul e bun ; ar fi minunat să trăiești aici... liniștit... murmura sărmana printre hohote de plîns.

Afară furtuna făcea ravagii din ce în ce mai teribile.

Aprinse lumînarea sfințită.

La fiecare rafală de vînt, fără voia lui, Lucon își îndrepta privirea spre pereți.

Îi reveni în minte o amintire : cu un an în urmă, pe un timp asemănător, François se pierduse în învălmășeala de la Foulon. Îl găsiseră a treia zi, înghețat... mort, înțepenit la rădăcina unui ciot...

Și asta apăra el acum : pădurea care omoară bărbații, apa care sugrumă plutașii...

În timp ce aici — Marie avea dreptate — pe pămîntul străbun... ar duce, asemeni lui Josime, asemenea altora, o viață liniștită.

Clima era aspră ; din cauza pietrelor, pămîntul era greu de cultivat ; dar cînd îți dai puțină osteneală ai recoltă din plin... ai din ce trăi după bunul tău plac.

Atunci sub ochii lui văzu că în acest covor țesătoarea își așternuse visul, visul pe care tocmai și-l exprimase :

„Ar fi minunat să trăieşti aici... liniştit!"
Şi cuvintele Mariei îi umpleau inima ca un descîntec de dragoste. Se ridică.

— M-ai întors pe dos, spuse el simplu... Nu pot să-ţi răspund aşa repede. Nu mai plînge! Ceva e sigur, că...

Se aplecă asupra ei; şi vorbele mari pe care nu îndrăznea să i le spună le aşeză pe fruntea ei cu multă tandreţe şi milă.

Afară vîntul începea să se mai domolească. Cerul întreg semăna cu o minunată oglindă vie în care străluceau cristalele stelelor limpezi.

Bătînd într-una cu picioarele zăpada ce umpluse drumurile, Lucon se întorcea.

Dar cuvintele Mariei răsunau, mai răsunau încă în jurul lui, ca veselia unei şarete de nuntă.

„Ar fi minunat să trăieşti aici... liniştit!"

Înainte să coboare coasta, se opri să privească lumina casei logodnicei, dar o rafală venită din munţi îi zvîrli în faţă un aer rece, ca un reproş.

Înaintea lui drumul era pustiu şi întunecos.

„Să trăieşti aici liniştit"...

Ar fi vrut să se întoarcă, să-i spună Mariei vorbele care simţea că îl înăbuşă acum.

Nu îndrăznise să-i vorbească tocmai din pricina prieteniei ce-i purta.

„Să trăieşti aici liniştit"...

Dar... dar... altele erau acum cuvintele care îi reveneau acum în minte: erau vorbele lui Menaud, din seara dinaintea plutăritului: „Sîntem nişte laşi! Nişte laşi!"

Ceea ce îi propusese Marie era o viaţă simplă, închisă, asemănătoare vieţii urşilor pe timp de iarnă. Dorm şi îşi sug laba în bîrloguri.

Parcă poţi trăi aşa, închis în tine însuţi, lăsîndu-te jefuit fără să te aperi!

Nu! Nu astea erau planurile strămoşilor lui!

Din primul ceas, cînd nu erau decît o mînă de oameni, au umblat, au vîslit luni de zile ca să traseze frontierele.

Dăduseră fiecăruia din fiii lor o datorie: aceea de a păstra cu zgîrcenie întreg pămîntul pe care îl măsuraseră cu eroism.

Să-ţi aperi numai puţinul din ograda ta, să închizi ochii la toate jugurile străinului, asta însemna să trădezi, să te condamni a fi numai un popor de sclavi.

A fi liber nu înseamnă să te mulţumeşti să spui : „Fac ce vreau în casa mea. Sub soarele bunului Dumnezeu sînt regele și stăpînul cîtorva prăjini de pămînt."

Nu ! A fi liber înseamnă peste tot, încotro te duci în ţară, să simţi sub picioare pulsul pămîntului răspunzînd la bătăile inimii tale, înseamnă să auzi peste tot glasul gliei, glasul pădurilor şi al apelor spunînd :

„Aparţin neamului tău și te aştept !"

A fi liber înseamnă să guști din aer aşa cum guşti pîinea grîului tău.

A fi liber înseamnă ca pe oriunde ţi-au trecut strămoșii să recunoşti pe chipuri ceva din expresia alor tăi, în obiceiuri să recunoşti ceva din propriile-ţi obiceiuri ; să vezi orice uşă deschizîndu-se, să auzi în limba ta :

„Intră, eşti la tine acasă !"

„Descătuşează-ţi libertatea, prizoniera sîngelui tău !" îi spuseseră strămoșii în noaptea dezastrului de la Noire.

Acum înţelegea toate sensurile acestor cuvinte.

Să vrei mai întîi să te descătuşezi, iată care era începutul eliberării.

„Vreau ! Vreau !" spuse Alexis.

Astfel mergea tînărul în liniştea întinderii din Mainsal, ameţit de aceste vorbe, mîndru

de el însuşi, în timp ce din cînd în cînd vijelia ridica deasupra lui zăpada ca nişte draperii sonore, smălţate de stele.

Peste trei zile dădu Mariei, care plîngea, o sărutare.

Apoi, alături de Menaud, urcă coasta muntelui, ca să apere drepturile libertăţii împotriva trădătorului.

CAPITOLUL IX

Acum peste tot, sus, în munți, din adîncul prăpăstiilor mute, de pe malurile lacurilor liniștite, suie, suie și se răspîndește asemeni vălurilor unei zîne, se agață în ramuri, fumul ușor albăstrui al cabanelor de vînătoare.

A venit iarna.

Zile și nopți de-a rîndul muntele pare înfășurat în cutele marelui șir.

Și, strălucitor și nou, el împodobește cerul orizontului.

Atunci întreaga ceată a vînătorilor s-a trezit și, încă din zorii zilei, pe potecile imensei păduri, cu toții fac pîrtie și bat cu picioarele zăpada glorioasă, gonaci ce hărțuiesc prin brădet, vînători de blănuri, țintași de mare clasă ce trimit renul canadian pe stîncile golașe ale munților și se mînjesc cu sîngele jertfei calde.

Atunci scriu în paginile noi ale iernii, ca în cartea aceea frumoasă :

„Am venit aici acum trei sute de ani și am rămas....

Am întocmit un plan al noului Continent, de la Gaspé la Montréal, de la Saint-Jean d'Iberville la Ungava, spunînd : Toate lucrurile pe

care le-am adus cu noi, religia noastră, limba noastră, virtuțile, pînă și slăbiciunile noastre sînt de acum înainte lucruri sfinte, de neatins, și așa vor trebui să rămînă pînă la sfîrșit."

Umblînd fără-ncetare cît era ziua de lungă, Menaud și Lucon nu osteneau deloc și nu se opreau decît atunci cînd picioarele li se împiedicau în umbrele întunericului.

Dimineața porneau la drum tot pe întuneric, ei înainte, cîinii în urmă ; pe sub mantiile sure ale brazilor încovoiați, traversau lacurile pe oglinda albastră unde vîntul spulberă zăpada înnebunită.

Din cînd în cînd, de-a lungul rîurilor, Menaud se oprea la capcanele puse de el, se uita să vadă dacă nu ieșea vreo urmă din gaura neagră unde apa bolborosea.

Peste tot făceau aceeași constatare :

„Pădurile sînt sărace anul acesta ; e groaznic !"

Își aprindea din nou pipa ; apoi, în liniștea mănăstirească a prăpăstiilor de munte, de-a lungul acestei mulțimi de brazi tăcuți și plecați sub zăpadă, rachetele începeau să bată ; și acest lucru dădea un fel de pulsație de viață ce înveselea sufletul pămîntului.

Înaintînd pieziş şi greu ca nişte corăbii în curgerea nobilă a aerului proaspăt, cei doi bărbaţi vorbeau puţin... Menaud, întotdeauna în frunte, croia drum larg cu braţele, ca un om tînăr, cu ochii vii, uimiţi de mii de lucruri pe care nu-şi amintea să le mai fi văzut şi care îi apăreau miraculos de frumoase acum, cînd venise să le apere.

A treia zi, cînd echipajul atinse intrarea în lac, la Basile, se însera.

Zarea era albăstruie ; deasupra crestelor mai strălucea încă cupola muntelui înalt.

Menaud se opri.

Cei doi bărbaţi îşi lăsaseră jos rachetele ; şi pe nămeţii de zăpadă îngheţată ce răsuna ca nişte viori, cu paşi voioşi şi săltăreţi suiră spre cabana lor, în timp ce de jur împrejur cîinii hămăiau în beţia aerului tare şi uscat.

De zile întregi, Menaud se simţea de parcă ar fi fost singur.

Lucon pleca în curse din zorii zilei.

Scormonea la poalele munţilor, unde lemnul e tare, movilele cu mii de conuri de brădet, luminişurile unde vîntul de nord, aspru ca un tăietor de lemne, făcea cărări de furtună, crestele dezgolite pe unde renii potrivnici vîntului rece scormoneau în căutarea lichenilor şi

muşchiului, grotele liniştite şi întinderile de pe malul apelor.

Mergea de-a lungul golfurilor mici, explora găurile calde, punea pe fugă vizonul, vulpea, pisonul, prindea vidrele la ieşirea din limanurile unde vînaseră printre arbuştii ierboşi.

La ora ceaiului, la amiază, dobora un ciot uscat şi făcea focul.

Apoi făcea de jur împrejur mulţimea de gesturi rituale, pe care vînătorii le împlinesc la fel de secole, agale, armonios, în parfumul răşinilor arse ; cu mîinile întinse deasupra ceainicului zvîrlea în primul clocot de apă atît cît iei în trei degete din floarea preţioasă ; iar la sfîrşit lăsai să alunece un bulgăre de zăpadă, ce domoleşte din fiert băutura şi face să se depună frunzele la fund.

Aşezat în faţa focului îşi bea apoi ceaiul cu înghiţituri mici, ce pot fi comparate, în pădurea imensă, cu razele de soare ce se scurg în aprilie de-a lungul sevelor amorţite.

Îşi aprindea în sfîrşit pipa cu un tăciune din foc ; şi termina această alchimie cu cîteva clipe hărăzite viselor, aceleaşi ca de obicei, peste tot şi întotdeauna, din moşi strămoşi, un gînd simplu asemănător acestui ultim fum ce se vede ridicîndu-se dintr-un jăratec adormit

şi se strecoară drept, de-a lungul ramurilor, pînă în profunzimea aerului liniştit.

Dar astăzi alte griji îl frămîntau. Îşi făcea rondul cu senzaţia că are picioarele grele ca de plumb prin zăpada afînată, cu inima liniştită, cu mintea goală.

Nu că i-ar fi fost teamă de Délié. Nici urmă de el.

Laşul nu îndrăznea, după cum se lăudase, să vină să-i gonească vînatul pe pămîntul lui.

Nu ; dar gîndul la Menaud îl neliniştea.

Omul pe care îi venise greu să-l urmărească cu cîteva zile mai înainte, în urcuşul vesel şi repede, nu mai vorbea acum aproape deloc, stătea ascuns în cabană în miezul zilei, cu o suferinţă ce părea că-l macină pe dinăuntru, ca un vierme ce roade carnea întunecoasă a lemnului.

Luna suia în arini cînd Lucon se întoarse după acea zi frămîntată.

Menaud îl întrebă mai întîi dacă n-a întîlnit vreo urmă în drum.

Lucon îi răspunse că nu a găsit nici o urmă, şi Menaud se întoarse la locul lui.

De zile întregi, era silit să-şi înfrîneze dorinţa aprigă de răzbunare împotriva laşului şi a semenilor lui.

Şi nimeni ! Absolut nimeni !

Îşi făcuse o sărbătoare din a pleca. Suise în mare grabă, încordat ca o dropie ce porneşte spre Nord, cu vîntul nou umplîndu-i aripile. Dar vai ! în locul unui cîmp de bătălie, liber şi vesel, unde ar fi vrut să-şi apere muntele, nu găsise decît o colibă funebră unde, încă de la uşă, toate amintirile despre Joson îl strîngeau de gît.

Încercase să se împotrivească, dar degeaba ! Obsesia stăruia reînnoită, la fiecare din gesturile lui, printr-o umbră misterioasă, care peste tot, de jur împrejur, părea că reînvie gesturile fiului său.

Şi măcar de-ar fi putut să-şi împlinească aici, în aer liber, ţelul pentru care venise ; să-l întîlnească pe trădător, să stabilească o dată pentru totdeauna că în această ţară există drepturi pe care nici o lege din lume nu le poate înlătura, să răzbune, da ! să răzbune pămîntul, cărările libere, trecutul, morţii cei mari !...

Dar nu ! Nu se arăta nimeni !

Sperase că Délié va veni.

Își imaginase de o sută de ori scena : mai întîi somația, apoi răspunsul lui drept și mîndru. Apoi urmărirea nepoftitului pînă la poalele munților, ceva ca o dezlănțuire a tuturor mîniilor pe care țara le avea pe inimă de ani și ani de robie.

Triumfînd, și-ar fi continuat apoi vînătorile, ar fi regăsit ascunzișurile tainice ale ținutului său, oglinzile sclipitoare ale lacurilor ; ar fi băut paharul libertății chiar din aerul proaspăt și neînceput al munților.

În sfîrșit, seara s-ar fi odihnit, față în față cu morții lui răzbunați.

Sosise noaptea. Lucon aprinse lumînarea, își scoase vioara, îngînă cîteva note, apoi începu să cînte un fel de melopee atît de tristă, încît Menaud se ridică ; și, ca să evadeze din această cocioabă a suferinței, ieși afară. Privi îndelung noaptea palidă presărată de lumina lunii și de umbre albastre, lacul ce semăna cu o imensă față de masă din pînză subțire acoperită de cristaluri și străluciri.

Închise brusc ușa.

Această sărbătoare nu mai era pentru el. Menaud nu mai era acum decît un intrus, un om care dă tîrcoale pe furiș, dezmoștenitul

revenit în ciuda legilor să-și mai desfete pentru ultima oară ochii în fața acestei sărbători interzise.

Lucon părea că nu mai e stăpîn pe cîntul lui.

Semăna cu cioturile acelea prăpădite pe care vîntul le amețește și le face să plîngă.

Era ca beat, cu gîndurile împrăștiate, pradă unei suferințe nedeslușite ; căci sufletul lui depășise măsura tuturor zilelor și alerga pe deasupra munților, cîmpiilor și apelor imensului ținut.

Menaud se cufundase în întuneric și lupta cu sine.

Parcă vedea adunate, într-o piață imensă, în lumina puternică a amiezii, toate podoabele pămîntului, întreaga moștenire pe care i-o lăsaseră strămoșii lui.

Vioara se opri pe neașteptate.

Lucon se proptise de stîlpul patului. Părul i se răspîndise pe față ca un val de gînduri tumultuoase.

Și simțindu-se incapabil să exprime în cuvinte neliniștea pe care o încerca, începu să cînte, să cînte mai întîi încet, apoi din ce în ce mai tare, un fel de cîntec sălbatic învățat de la un călător din Extremul Nordic.

Ah ! yah ! o-vo-ga ! o-vo-ga !

Nu ştia sensul acestor cuvinte barbare, dar pentru el parcă ar fi vrut să spună : „Îmi este tare milă de ţara mea !"

Ah ! yah ! Ah, yah !

Noaptea era pe sfîrşite cînd frigul îl trezi pe Menaud. Se uită la ceas şi se miră că dormise.

Fereastra semăna cu o placă de argint şi dincolo de ea se crăpa de ziuă.

Se ridică pe vîrful picioarelor, întredeschise uşa să vadă cum e vremea. Între vîrfurile mestecenilor cerul întreg semăna cu pînzele de păianjen, perlate de rouă.

Închise uşa, aţîţă focul, îşi făcu rugăciunea.

Lucon mai dormea încă. Menaud îi trase pătura pe umeri, aşa cum îi făcea altădată lui Joson.

Acum ţinea la el ca la propriul său copil.

Lucon, Marie, aceste două nume se uneau misterios întruchipînd un cămin întinerit, aşezat ca o fortăreaţă puternică pe drumul marilor ţinuturi.

Şi, în timp ce pe geamuri florile de gheaţă se topeau din pricina căldurii, începu să fumeze.

Niciodată lui Menaud nu i se păruse că se luminează aşa de încet. Căci îi venise o idee, o ieşire ce ţîşnise aşa, ca prin minune, în harababura necazurilor lui, o idee pe care se grăbea s-o dea la iveală.

Atunci întreaga ţară ar fi văzut că Menaud nu murise în vizuina lui, că bătrînul urs ştia să-şi croiască pîrtie, o pîrtie largă, puternică, cu urme de gheare ce străpung zăpada pînă la pămînt.

Tot timpul văgăunile, lacurile, trecătorile, munţii vor vedea că un mîrîit de-al lui Menaud ar mai fi fost în stare să trezească tot clanul vînătorilor, de la platoul Martres pînă departe, în vale, peste tot pe unde oamenii liberi, în bătrînele lor cabane moştenite, păstrează viu şi limpede focul aprins de strămoşi.

Ah ! yah ! Ah ! yah !

Încercă să-şi amintească cîntecul sălbatic din ajun.

Începu să-şi adune lucrurile, ieşi afară, îşi lustrui tălpile rachetelor apoi începu ca un copil să-şi bată mănuşile una de cealaltă, în timp ce cîinii îi săreau de gît şi se zbenguiau în lumina roşiatecă, răspîndită peste tot de primele raze ale soarelui.

Cînd se întoarse în cabană, Lucon se trezise și părea nedumerit de această simfonie de schelălăituri și cîntece.

Fără să spună nimic altceva, Menaud îl anunță că are să plece la lacurile din Périgny. Acolo se va întîlni cu bătrînul Mas care vîna cu fiul lui la izvoarele apelor, dincolo de linia Șarpelui.

Era nervos, nu putea sta locului, cum s-ar spune, apucîndu-și din dreapta și din stînga lucrurile pe care le azvîrli una peste alta într-un sac.

Era în continuă mișcare : în picioare, chircit... și, ca un om căruia îi era teamă să nu intervină bunul-simț, vorbea repede, înșira întregul plan : drumul pînă la Martres, la Berly, la Bergère, drumul la iazurile din Noire, dincolo de Sables.

Apoi, mai înainte ca Lucon să fi putut spune vreun cuvînt, își înhămă cîinii, coborî din doi pași coasta abruptă a lacului și dispăru spre valea pe unde merseseră strămoșii lui cînd migraseră spre Regatul lui Saguenay.

Acum, cu rachetele în picioare, regăsea în sfîrșit drumul tinereții lui.

În mijlocul acestui întreg cortegiu de amintiri ce coborau de peste tot, pe căile însorite,

umplînd mii de alei, străbătînd colonadele și decorul fantastic al văii înzăpezite, bucuria lui era mare.

Făcea gesturi largi, murmura refrene de altădată, se oprea la vechile marcaje, fericit să ciocănească în ele de două ori ca pentru a-și arăta prezența de stăpîn al pămîntului neliniștit.

Apoi, cu capul sus, își continua drumul cu pași mari, cu picioarele prinse în curelele rachetelor în timp ce, în urma lui, se revărsa lumina.

„Am venit aici și am rămas !“ Aceste cuvinte întindeau la fiecare pas încheieturile bătrînelor lui picioare.

„Am venit și am rămas !“

Găsea aceste cuvinte bune, bune ca răceala aerului viu în gîtul lui încins de mărșăluitor al zăpezii !

Am rămas ! Am rămas !

Or să vadă ei, străinii, trădătorii, cînd va ridica Menaud, de la un capăt la celălalt al ținutului, întreg clanul vînătorilor liberi.

Atunci, atunci peste tot, la toate porțile ținutului lor va fi o pază strașnică, de neînvins, care de la primii pași ai nepoftitului va spune

că ar fi mai bine să-și ia tălpășița, căci santinelele erau acum treze în tot ținutul !

Ah ! yah ! Ah ! yah !

Menaud mergea, mergea mereu prin furtună, escalada urcușurile, se agăța de ramuri fără încetare, și tot trupul lui bătrîn era stăpînit de un gînd necruțător care se cățăra înaintea lui.

Mărșăluia astfel de ore întregi.

Se opri.

O oboseală neașteptată îi înțepeni șalele. Toată pădurea se umplu de pulsația sîngelui în urechi, se încețoșă de aburul ce-i ieșea din pieptul păros.

Ziua era pe sfîrșite. Acolo sus, în vîrful brazilor, vîntul începu să bată.

Neliniștit, Menaud privi zăpada ce începuse să se adune în jurul lui.

Își încetini mersul, începu să-și croiască o pîrtie adîncă, apoi... să se clatine, cum spun vînătorii vorbind despre vînatul obosit.

Sărmanul ! În fața ochilor vedea un furnicar de lumini ciudate. Sub troienele grele de zăpadă pufoasă nu mai găsea marcajele ; se simțea oprit la fiecare pas de ghiara înțepenită a oricărui lucru din pădurea dușmănoasă.

Aproape sfîrșit, își scoase rachetele, se sprijini de trunchiul unui copac, în timp ce cîinii

îi lingeau ca o mîngîiere țurțurii de pe mănuși.

Își făcu socoteala că trebuia să se afle în ultima parte a urcușului. După asta i-ar rămîne doar o mică traversă ca să ajungă la lacurile din Périgny. Cîinii vor face pe urmă restul...

Senzația de acum o cunoștea bine. Vînătorii o purtau întotdeauna cu ei.

Ca să-și dea curaj vru să fumeze o pipă, dar... chibriturile nu se mai aprindeau.

Atunci, toate poveștile pe care le auzise de atîtea ori despre acești sărmani rătăciți, morți singuri, ca niște cîini în nopțile de furtună, treceau prin cerul întunecat al sufletului lui.

Ziua era pe sfîrșite. Umbra serii, în fundul rîpei, semăna cu o faclă cu colții de culoarea sîngelui.

Vîntul venit din munți bătea din ce în ce mai tare.

Îi era poate dat să plătească pentru toți... să sufere pentru toate trădările !

În trecut, aproape totul fusese făcut cu prețul sîngelui.

Dar generația de azi uitase acest tribut uman al moștenirii... Îl lăsase să fie întinat ca pe un lucru de nimic.

„Au venit străinii..." spunea cartea.

„Au acaparat aproape toată puterea. Au pus mîna pe aproape toți banii."

Poate că ceasul cel din urmă sosise... Ceasul cel mare, cînd, cu fața către pămîntul jignit... cineva trebuia să moară.

Lui Menaud îi fu frică.

Începu să vadă peste tot semne stranii, abătute, funebre... niște fantome cu forme umane, îngropate sub imensul giulgiu. În toate adînciturile unde se afunda simțea ghiare, auzea amenințări..

Își adună toate forțele să se cațere pe panta zăpezii spre marginea prăpastiei... dar obosit, înfrînt din cap pînă-n picioare, se lăsă să alunece într-o gaură de stîncă, în timp ce deasupra prăpastiei toți demonii furtunii urlau.

Atunci făcu semn unuia din cîini să meargă jos după ajutor.

Noaptea neagră coborîse.

Rafale imense de zăpadă se abăteau asupra lui șuierînd.

Hei ! Hei ! voi, ceilalți !... Sfinții îndurători cărora li se rugase întotdeauna... morții... pămîntul... pădurea cea mare pe care venise s-o apere...

Hei ! voi, ceilalți... cuceritorii !

Glasul lui șuierător nu mai era acum decît un lucru pierdut, rănit, mișcîndu-se de ici-colo, de-a lungul hăituielilor rafalei de vînt.

Hei ! Joson !... Joson !...

Dar curînd, din prăpastia de zăpadă, horcăitul nu se mai auzi, iar picioarele omului degerau în giulgiul în care intrase teafăr !

CAPITOLUL X

Nimeni n-ar fi bănuit că se afla acolo !

Scufundat în liniște ! De zile întregi stătea ascuns.

Din cînd în cînd, sus, tînărul dădea o scurtă lovitură, ridica undița... Un păstrăv bătea apa... top ! top ! tulbura oglinda apei, amesteca pînza frumoasă a azurului între cele două benzi de întuneric.

Aruncîndu-și prada în șalupă, Lucon azvîrlea din nou momeala.

Apoi umbrele liniștite se înfiripau din nou ; firișoare de apă începeau din nou să se scurgă pe ramuri, pe resturile moarte, ca niște panglici de argint ; și splendoarea liniștii albastre își revărsa frumusețea pînă la apariția următorului pește.

Se împlinea o lună de cînd făcea acest joc, de cînd de-a lungul smîrcurilor, a lacurilor limpezi, a iazurilor cu apă moartă devenise tovarășul pescărușilor, a hodîrlăilor și a broaștelor și de cînd, mut, se ascundea pe furiș în pădurea de la Pied-des-Monts.

Surghiunit !

Din ziua aceea îngrozitoare cînd a trebuit să-l poarte pe Menaud pe jumătate mort, ca să-l aducă in brațele Mariei, se simțise ca prins în plasă de gurile femeilor. Îndreptaseră împotriva lui sperietoarea aprozilor, a închisorii...

Délié îl urmărea cu ura lui neînduplecată. După sfaturile Mariei, se refugiase din nou în pădurea cea mare.

Și aici inima îi plîngea cu furie !

Dar venise primăvara.

Își spusese : „Cobor ! Locul meu e acolo, jos.“

Atunci, într-o dimineață, purtat de gustul bătăliei, de nevoia de-a trăi și de dorințele lui de dragoste, coborîse în ținutul Mainsalului ca să pîndească evenimentele.

Braconierii îl luaseră sub aripa lor. Faima lui de revoltat îi dăduse un prestigiu misterios. Se adunau ca să-l audă vorbind despre drama lui Menaud.

Atunci el povestea cum, pe la opt seara, cîinii veniseră înaintea lui.

„Animalele aproape că vorbeau“, spunea Lucon.

Apoi se așternuse la drum.

Furtuna voia să doboare totul.

Spre ora zece, îl găsise pe bietul om aproape îngropat într-o groapă de zăpadă.

Ah ! noaptea, noaptea dezastrului pe care o petrecuse aici, făcînd focul în timp ce Menaud, cu ochii rătăciţi, îl lua drept Joson, sau se zbătea strigînd :

„Au venit străinii ! Au venit străinii !"

— Ştim asta, suferinţa îi întunecase mintea, spuneau unii.

La sfîrşitul povestirii, fiecare se întorcea la casa lui, şi cuvintele lui Menaud dădeau tîrcoale toată noaptea somnului celor din Pied-des-Monts.

În dimineaţa aceea, Lucon ieşi de cu zori şi îşi trase şlepul la locul de pescuit.

Ţinutul se înveşmîntase mai întîi într-o pîclă de ceaţă ; dar, în plină zi, frunzuliţele crude începuseră să iasă din această reţea, strălucind în soare, catifelate, lucitoare, parfumate, în timp ce în valurile de aer cald şi mirosuri de răşină, muştele îmbătate dansau nebuneşte.

Înfipse băţul undiţei la marginea stufărişului şi, cu pălăria pe-o ureche, cu ochii fixaţi în gol ca o pereche de raţe sălbatice în căldura apei, începu să-şi analizeze conştiinţa.

Ziua era minunată ; ierburile, stufărişul, frunzele, totul strălucea ; broaştele, mormolocii, plevuşca, totul radia de bucurie.

Totul... afară de el ! condamnat să facă pe mortul în mijlocul acestei sărbători de primăvară !

Cît suferea !

De cinci zile nu mai ştia nimic de Marie, şi ultimele veşti nu îl liniştiseră deloc.

Scoase scrisoarea şi începu să recitească pasajele în care tînăra îi vorbea de tatăl ei, *pe jumătate infirm, stînd ore întregi cu ochii îndreptaţi spre munte, bîiguind ca un om care şi-a pierdut minţile.*

În ajun începuse să strige : „Lucon ! Lucon !" Stătuse la fereastră pînă noaptea tîrziu pîndind drumul.

Un cîrd de raţe se abătu pe neaşteptate şi vesel începură să se scufunde în apă, tăind-o în zig-zag ; unele se împodobeau cu toate bijuteriile mlaştinii sclipitoare, altele nu încetau să-şi netezească cu ciocul penele ciufulite.

Şi toată această flotilă fericită pleca să înoate de-a lungul arinilor, revenind apoi să facă plonjoanele şi salutul obişnuit.

Cu capul plecat, cu bărbia sprijinită pe genunchi, Lucon privea această sărbătoare.

Era departe de această bucurie !

Dragostea de libertate şi de ai lui îl adusese în situaţia de a nu fi altceva decît un animal de baltă.

Dar într-o zi va ieşi de-aici !... Curînd ! Curînd !

Capul îi lîncezea în aceste gînduri, cînd văzu că raţele se opriseră speriate...

Deodată, cîrdul începu să bată din aripi şi zbură deasupra stufărişului.

Venea cineva, fără îndoială !

Ghemuit, Lucon asculta ca şi cînd nimic nu ar fi existat în această junglă, decît cel ce se apropia de el.

Deodată :

„Alexis ! Alexis !"

Dumnezeule ! Tot sîngele i se urcă în cap.

Ea era aici, în spatele arinilor, palidă, despletită, semăna cu spectrul Malhuréei la gurile Gamellei.

Tînărul se ridică dintr-o dată şi, repede, fu lîngă ea.

— Marie ! Marie ! De unde vii... ? De unde vii ?

Dar ea, slăbită, nu putea încă să răspundă. Atîtea lucruri o tulburau... oboseala, durerea, spaima...

Toate mîngîierile pe care le poţi avea pentru o pasăre mică, pe care vîntul ursuz o aruncă

din cuibul ei, le avu tînărul pentru ea... şi mai mult chiar.

Îi săruta mîinile, o mîngîia pe frunte : „Mititica !" în timp ce ea începu să plîngă şi printe hohotele de plîns îngăima cuvinte de neînţeles.

Dumnezeule ! Ar fi dat orice să vindece aceste chinuri !

În mijlocul stufărişului fata stătea în picioare. Cît era de frumoasă, cu obrajii înflăcăraţi şi ochii negri arzînd ca două fructe de camarină în plină rouă a aurorii.

Atunci spuse :

— Venisem să te caut... Tata vrea să te vadă... Acum, lasă-mă să plec singură... Nu trebuie să ne vadă nimeni împreună...

Apoi, fără să mai adauge vreo vorbă, ca o potîrniche ce se ridică pe piciorul vînătorului, scăpă şi dispăru în cotitura canalelor, spre drumul cel mare.

Gîndea la aceste cuvinte. „Venisem să te caut", era ca nebun !

Parcă se afla în mijlocul unei hore vrăjite.

În jurul lui, broaştele, mormolocii, salciile, totul era luminos, plin de viaţă, totul striga : „Du-te ! Nu eşti un animal de stufăriş ! Du-te ! Tu, spărgătorul de gheţari ! Du-te, cutreieră-

tor al munților... ! Regăsește-ți vechile drumuri ale libertății și mergi ! Înainte, peste tot !“

Atunci tînărul plecă traversînd pădurea ; mergea sărind peste șanțuri, tăind ochiurile de apă, luînd-o pe cel mai scurt drum de-a lungul mlaștinilor, a geamandurilor și-a vietăților moarte.

Nu mai simțea nici ghiarele și nici clonțul acestei jungle.

Traversă satul Caribous, din două sărituri ajunse la mlaștina de la Josime unde sporovăiala broaștelor se opri brusc în timp ce un bîtlan fugi tîrîndu-și cîrjele.

Intră în țarinele din Mainsal.

Era ceasul cînd fumurile serii se ridică drept, ca florile pufuleților.

Se îndreptă spre case. Cobora în fugă gropile, se oprea pe fiecare moviliță, inima îi bătea în fața spectacolului acestor pămînturi care, ieșite din anotimpul mort pline de viață, ude leoarcă, se agitau spre munții albăstrii și pădurea înverzită.

Asta apărase el.

Împreună cu toți ai lui, da, asta apărase.

„Mergi ! Înainte, peste tot !“ asta îi poruncise țara.

Acest torent de viziuni, de dragoste și de cuvinte îl aduseseră deja pe tînăr în vîrful mo-

viliței, drept în fața casei cenușii și își luă cel din urmă elan cînd văzu o îmbulzeală de oameni ce înainta pe drum.

Atunci, presimțind o nenorocire, începu să alerge spre cortegiul în mijlocul căruia să vedea un fel de pasăre mare, neagră, pe care cineva o tîra de aripi.

Din doi pași Lucon fu acolo.

„E Menaud ! spuse cineva. De două sau de trei zile de cînd vorbește fără noimă. A profitat de lipsa Mariei ca s-o ia razna. L-au găsit aproape de R'source. Îi înspăimînta pe copii. Își punea așa cîrja de umăr și striga :

Iată-i ! vin !“

„Atunci, l-au adus, bietul om !“

Lucon își croi drum pînă în camera unde femeile se agitau în jurul nenorocitului.

Palid, foarte tulburat, cum îl văzu pe tînăr începu să-i spună :

„Joson ! Joson !“ Rîdea, plîngea, bătea din mîini ca pentru o îmbrățișare.

Apoi obsesia revenea :

„Au venit străinii ! Au venit străinii !“ striga el.

„Joson, Alexis ! Muntele e plin de străini ! Tot ținutul e plin ! Hei, băieți, să-i învățăm

minte ! Noi sîntem dintr-un neam ce nu ştie să moară."

Tînărul asista la această scenă mut, încremenit.

În mijlocul acestor constatări naive, a poveştilor şi a compătimirilor banale, bătrînul plutaş îşi descoperea adîncul sufletului, aşa cum era el. Erau gîndurile lui, spaimele, ceea ce-l făcuse să trăiască, să sufere, ceea ce-l determinase să-l gonească pe trădător departe de casa lui, să sune goarna ca să-i salveze pe-ai lui împotriva exploatărilor străinului, era pasiunea care-l dusese spre clanul vînătorilor liberi şi pe care furtuna şi noaptea o învinsese !

Lucon ardea de dorinţa de a striga tuturor acestor grijulii şi curioşi :

„Plecaţi ! voi nu înţelegeţi nimic. Nu veţi şti deloc ce se ascunde sub acest delir."

Întrebă :

— Unde-i Marie ?

Atunci, fără să ţină seama de cumetre şi pentru că lui îi cerea răspuns chemarea lui Menaud, se repezi în camera unde se închisese tînăra fată.

Cînd îl văzu, îngăimă între două hohote de plîns :

— Nu te mai am decît pe tine...

Lucon lăsă capul în jos.

Între el şi tînăra fată se interpuse amintirea cuvintelor din ultima seară înainte de plecarea în munţi.

Atunci cînd întreaga moştenire ameninţată se agăţa de el implorînd : „Nu ne vei părăsi". Marie îi spusese visul ei, idealul ei de viaţă închisă, asemănătoare vieţii acestor egoişti ce nu au vrut să audă nimic dincolo de zidurile lor.

„Pămîntul e bun, spusese ea ; ar fi minunat să trăieşti aici liniştit !"

Fără să vrea, Lucon pronunţase aceste ultime cuvinte cu voce tare.

Tînăra încremeni, liniştită.

Se auzi Menaud trîmbiţîndu-şi chemările în marele deşert al nebuniei.

Să trăieşti aici liniştit... să trăieşti aici liniştit, ar fi minunat, murmură ea... da ! dar... trebuie să te gîndeşti şi la întreaga ţară... Atunci, dacă ţii puţin la mine, vei continua ca Joson, ca tatăl meu !

Apoi, într-o îmbrăţişare tăcută, plînse cu obrazul lipit de faţa lui.

Afară, oamenii fumau fără să scoată vreun cuvînt.

Seara era călduţă şi pe apa mlaştinii şi a şanţurilor se agita strigătul broaştelor.

Din cînd în cînd, prin ferestrele deschise, se revărsa strigătul de spaimă a lui Menaud : „Au venit străinii ! Au venit străinii !"

Atunci, în mijlocul oamenilor ce își treceau mîna peste frunte, împotriva atingerii acestei nebunii, vechiul prieten al pămîntului, Josime, spuse încet :

— Nu e o nebunie obișnuită ! Ceva îmi spune că e un avertisment.

VOR APĂREA:

CARLOS FLORES
Criza

YVES GANDON
Disperarea

WILLIAM MURRAY
Michael Joe

VLADIMÍR PÁRAL
Tînărul şi balena albă

OLGA SCHEINPFLUGOVÁ
Carantina

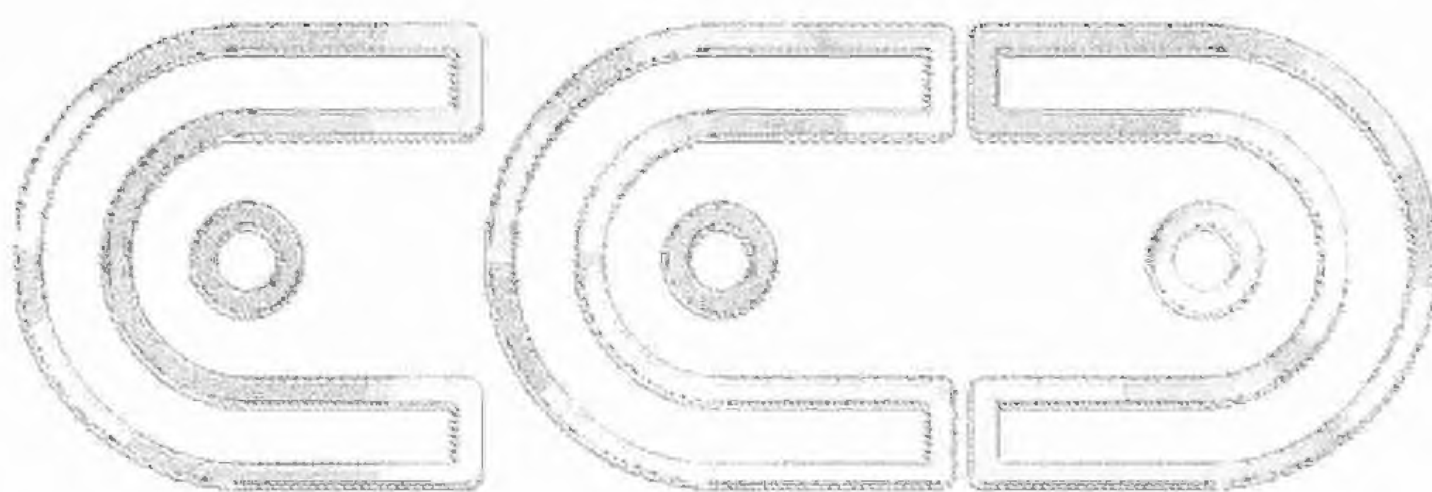
NEVENA STEFANOVA
Mulajul de ghips

HERMAN TEIRLINCK
Rolanda

Lector: MIHAELA CIUNCAN
Tehnoredactor: VICTOR MAŞEK
*
Tiraj: 30 110 ex. broşate. Bun de tipar 04.01.1978.
Coli tipar 5,25.
*
Tiparul executat sub comanda
nr. 1636 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

AVENTURA

CM

de

Anonim

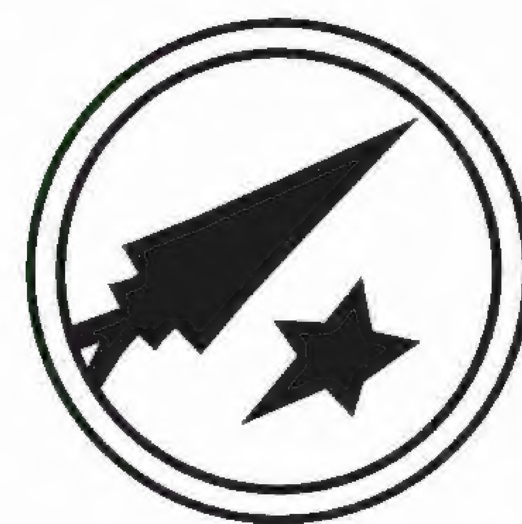

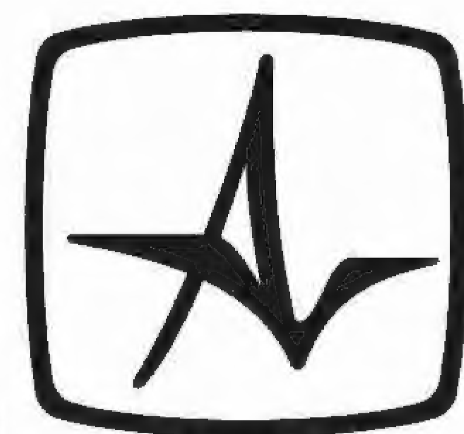

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

